

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Tereza Vašíčková

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií

Zvyky a tradice muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí

Tereza Vašíčková

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza Vašíčková**
Osobní číslo: **Z16108**
Studijní program: **B5349 Porodní asistence**
Studijní obor: **Porodní asistentka**
Název tématu: **Zvyky a tradice muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí**
Zadávací katedra: **Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešené problematiky.
2. Stanovení cílů a metodiky práce.
3. Příprava a realizace průzkumného šetření dle stanovené metodiky.
4. Analýza a interpretace získaných dat.
5. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah grafických prací: **dle doporučení vedoucího**

Rozsah pracovní zprávy: **35 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. ABDEL AZIM, S. Ženy v islámu versus ženy v židovsko-křesťanské tradici-mýtus a realita. Praha: Islámská nadace, 2010. ISBN 978-80-904373-7-1.
2. HÁJEK, M. Muslimský pacient. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5631-8.
3. HRBEK, I. Korán. 4. vyd. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0246-4.
4. TÓTHOVÁ, V. a kolektiv. Kulturně kompetentní péče u vybraných minoritních skupin. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-645-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Zuzana Škorníčková**

Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **9. května 2019**

prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc.
děkan

L.S.

Mgr. Markéta Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 4. února 2019

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 09. 05. 2019

Tereza Vašíčková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat všem, kteří se na téhle práci podíleli se mnou. Ať ženám, se kterými jsem měla možnost uskutečnit rozhovory, tak vedoucí své bakalářské práce. Dále také svým rodičům, všem podporovatelům a těm, kteří mi pomohli, kdykoliv jsem jim řekla. Speciální poděkování patří nejlepší kamarádce, která vždy našla motivační větu nebo donucovací prostředky pro to, abych tuto práci dokončila.

ANOTACE

V bakalářské práci se nachází informace o zvycích a tradicích muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí a také ohledně rituálů novorozence. V teoretické části se nachází informace ohledně multikulturalismu, v dalších kapitolách je popsána historie islámského náboženství a také tradice, které jsou muslimy dodržovány. V poslední části teorie se nachází informace o ženách v islámu, o jejich zvycích a tradicích, a to hlavně spojené s obdobím těhotenství, porodu a šestinedělí. Cílem průzkumné části bylo zjistit zvyky a tradice muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Historie islámu, islám, multikulturní ošetrovatelství, porod, porodnictví, těhotenství, žena

TITLE

Traditions and customs of Muslim women

ANNOTATION

The dissertation contains information about customs and traditions of muslim women during pregnancy, labor, puerperium and rituals including the newborn. Theoretical part of the paper includes information about multiculturalism while next chapters subscribe Islam religion and traditions followed by muslims. In the last theoretical part are information about women in Islam, their customs and traditions, mainly in respect to period of pregnancy, labor and puerperium. The main goal of the research part of the paper was to learn about traditions during pregnancy, labor, puerperium.

KEYWORDS

Islam, women, midwifery, pregnant, birth, multicultural nursing, history of Islam

OBSAH

Úvod.....	11
Teoretická část	13
1 Multikulturalismus.....	13
1.1 Filozofie multikulturalismu.....	13
1.2 Multikulturní, interkulturní, transkulturní společnost.....	13
1.2.1 Multikulturní komunikace a kulturní šok	14
1.2.2 Teorie Leiningerové.....	15
2 Islám.....	18
2.1 Vznik islámu	18
2.1.1 Prorok Muhammad	18
2.1.2 Chalífát.....	19
2.2 Islám jako náboženství a životní styl	20
2.2.1 Korán	20
2.2.2 Sunna	21
2.2.3 Pět pilířů islámu	21
2.2.4 Přídavné pilíře.....	24
2.2.5 Fiqh, šaría, fatwa.....	25
2.2.6 Stravování a halál.....	26
3 Žena v Islámu.....	27
3.1 Postavení ženy.....	27
3.2 Zahalování ženy	27
3.3 Manželství.....	28
3.4 Polygamie.....	29
3.5 Rozvod	30
3.6 Zvyky v období života ženy.....	30
3.6.1 Menstruace.....	30

3.6.2	Pohlavní styk.....	31
3.6.3	Těhotenství.....	31
3.6.4	Porod, dítě po porodu a v šestinedělí.....	33
3.7	Shrnutí poznatků týkajících se péče o muslimskou ženu v nemocnici	34
	Průzkumná část	36
4	Cíl bakalářské práce.....	36
5	Metodika průzkumu	37
5.1	Charakteristika respondentek	37
5.2	Zpracování rozhovorů	39
6	Obsahová analýza	40
6.1	Těhotenství.....	40
6.2	Porod	44
6.3	Období po porodu	47
7	Diskuze	51
8	Závěr	59
9	Použitá literatura	61
10	Přílohy.....	64

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1 Model vycházejícího slunce (Špirudová, 2006, s. 37)	17
Obrázek 2 Pohyby muslima při modlitbě (Hájek, 2016, s. 20)	22

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
SA	Saudská Arábie
SAE	Spojené arabské emiráty

ÚVOD

Dle cizinecké policie a jejích výsledků z období 1993-2017 se počet cizinců v České republice neustále zvyšuje (Český statistický úřad, 2018). V současné době přesahuje v České republice hranici 540 tisíc osob jiné národnosti, a to za rok 2017. Tito cizinci k nám však nepřinášejí pouze pomocnou sílu, ale také nové zvyky a tradice spjaté s jejich náboženstvím.

Je možné zde namítnout, že pokud někdo přichází do cizí země, měl by se samotnému státu co nejvíce přizpůsobit. To je možná pravda, ale jsou zvyky a tradice, za kterými nelze udělat tlustou čáru a říct si, že teď jsem v jiné zemi, tak přijmu i všechny zvyky této země. Podle posledního sčítání lidu žije v ČR jenom 20, 8% obyvatel, kteří vyznávají nějaké náboženství (ČSÚ, 2014). Zbývající procenta uvedla, že jsou buď ateisti, nebo své vyznání neuvedla. Počet lidí, kteří se hlásí k víře, sice není vysoký, ale jelikož se množství cizinců neustále zvyšuje, je třeba si uvědomit, že se bude zvyšovat i procento lidí věřících.

Abychom mohli dělat kvalitní ošetrovatelskou péči, je klíčovým bodem dobrá komunikace za účelem navázání důvěry. Pokud zvolíme vhodnou komunikaci, můžeme pomoci těhotné ženě, rodičce nebo šestinedělce snížit úzkost nebo strach (Lea Takács, 2015, s. 17). K dobré komunikaci je ale třeba vědět něco o kultuře nastávající matky. Komunikací také projevujeme respekt (Kutnohorská, 2013, s. 108), který je vždy důležitý jak na straně zdravotníka, tak i klientky nebo pacientky. Cílem zdravotníka je vždy odvést dobře svou práci. Ačkoliv to vypadá jako velice jednoduchý úkol, je těžké se občas dostatečně vcítit do rodičky a dokázat jí, že jí plně rozumíme (Lea Takács, 2015, s. 17). Pokud se zdravotníci nebudou vzdělávat v rámci multikulturní péče a nebudou ani ochotni snažit se pochopit tradice nastávající matky, může se klidně stát, že tyto ženy nebudou chtít, abychom jim byli jakkoliv nápomocni v jejich už tak náročném období, jako je těhotenství nebo samotný porod.

Práce se snaží podat základní informace o náboženství, o jeho historii a zvycích v době těhotenství, porodu a šestinedělí. Není žádný způsob, jak poznat s absolutní přesností, co máme nastávající matce říci, ale můžeme se alespoň pokusit vzdělávat v této tematice za účelem porozumění a zvýšení prestiže ošetrovatelské péče v České republice.

CÍL PRÁCE

Teoretická část

1. Popsat základy multikulturalismu
2. Seznámit s islámským náboženstvím
3. Popsat postavení ženy v islámském náboženství
4. Poukázat na odlišnosti muslimských žen v těhotenství, při porodu a v šestinedělí
5. Podat informace o základních odlišnostech v péči o muslimskou ženu

Průzkumná část

Cíl bakalářské práce:

Jaké jsou zvyky a tradice muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí?

Dílčí otázky k zjištění cíle bakalářské práce:

1. Jak ženy vnímaly těhotenství a jaký vliv na ně měla muslimská víra?
2. Jak ženy prožívaly porod a co u nich hrálo důležitou roli z hlediska víry?
3. Jak probíhalo období šestinedělí a jaké rituály se vztahovaly na novorozence?

TEORETICKÁ ČÁST

1 MULTIKULTURALISMUS

1.1 Filozofie multikulturalismu

Celý život je každý z nás ovlivňován svým okolím, tradicemi, zvyky a prostředím, kde vyrůstá. Abychom jako jednotlivci zapadali do skupiny, jsme většinou nenásilně nuceni je aplikovat ve svém životě a díky tomu se staneme součástí společnosti (Kutnohorská, 2013, s. 13).

Je třeba brát zřetel na to, že každá společnost má svá vlastní pravidla a osoby z této společnosti můžou odlišně reagovat na naše zvyky. To, že je to pro nás normální, neznamená, že je to normální pro každou společnost v různých koutech světa (Kutnohorská, 2013, s. 13).

„Multikulturalismus je ideál harmonické koexistence odlišných kulturních a etnických skupin v pluralitní společnosti. Multikulturalismus lze definovat jako doktrínu, která tvrdí, že samostatné etnické skupiny mají právo se kulturně lišit od většinové společnosti, stejně jako má většina právo na svou kulturu.“ (Kutnohorská, 2013, s. 14)

1.2 Multikulturní, interkulturní, transkulturní společnost

Společnost lze rozdělit na základě postoje hlavní společnosti k přítomným menšinám.

Multikulturní společnost

Je to společnost, kde se nachází různé etnické, sociální a náboženské podskupiny. Nejsou však společností nijak ceněny, ale nejsou ani vyvrhovány. Většina je pasivně přijímá a nejsou nijak utlačovány (Kutnohorská, 2013, s. 36).

Multikulturalismus jako takový je jeden z nevyhnutelných jevů ve společnosti, v současné době se tento pojem neustále vyvíjí (Tóthová, 2012, s. 14).

Interkulturní společnost

V této společnosti jsou aktivně podporovány vztahy mezi majoritou a minoritou. Nejdůležitější součástí této společnosti je respekt k odlišnému, tolerance, rovnost a společné vyvarování se negativních předsudků a stereotypů. Lidé zde mají oboustranný prospěch z odlišné kultury (Kutnohorská, 2013, s. 36).

Transkulturní ošetrovatelství

Transkulturalismus je založen na oboustranné interakci a komunikaci mezi majoritní a minoritní skupinou (Kutnohorská, 2013, s. 37).

Význam předpony trans:

- přesahování
- směřování z jedné strany na druhou
- pronikání něčím

„Transkulturní přístup je proto více než na charakteristiky jednotlivých skupin orientován na osobní zkušenosti jedince, které jsou spoluvytvářeny jeho kulturou v procesu socializace a ovlivňovány vnějšími faktory. Projev těchto zkušeností, kulturních vzorců chování, lze zaznamenat v přímé interakci jakožto kulturní rozdíly.“ (Tóthová, 2012, s. 14)

Ošetrovatelství se zabývá specifiky potřeb v péči, cílem je interakce a kvalitně provedená ošetrovatelská péče (Kutnohorská, 2013, s. 37).

1.2.1 Multikulturní komunikace a kulturní šok

Komunikace jako taková je velice důležitý pojem nejen v multikulturním ošetrovatelství, pravdou je, že je však také velice odlišná než při komunikaci s člověkem stejné kultury (Kutnohorská, 2013, s. 67). Je třeba se zabývat nejenom verbální komunikací, ale také tou neverbální či paraverbální. I když verbální komunikaci můžeme mít více pod kontrolou než tu neverbální, i jí je nutno přikládat stejnou váhu a dbát na způsob vyjadřování (Takács, 2015, s. 25). Při komunikaci je třeba zachovávat důstojnost a úctu k člověku, se kterým je hovořeno. Důležitost zde hraje právě neverbální komunikace, a to gestikulace anebo mimika. Je třeba se vyvarovat lhostejnosti vůči klientovi nebo dezinformovanosti. Dalším důležitým faktorem je zachování autonomie, což je schopnost zvládat každodenní život dle svých pravidel. Člověk si v tomto případě zachovává nezávislost a díky respektu od protějšku může mít otevřeně svůj názor a zároveň provádět svůj každodenní život dle svých kulturních pravidel. Mezi další problematiku komunikace může patřit neznalost etikety či rituálů. V těchto případech je dobré se připravit na práci s určitou kulturní skupinou a znát její pravidla a zvyky. Nesmí se opomenout ani respektování spirituálních potřeb (Kutnohorská, 2012, s. 56-60).

Kulturní šok

V případě, kdy se osoba dostane do nové kultury, nastává kulturní šok, což je velice prudká reakce, která bez vyrovnání se s novou situací může dané osobě způsobit i hluboké vnitřní následky. Kulturní šok je věc, která se stane každé osobě při styku s neznámým prostředím. Neznámé prostředí může být velice odlišné nejen z hlediska stravy, zvyků a tradic, ale také z hlediska odlišného vnímání spravedlnosti a práva. Pokud jde člověk do nového prostředí, nemusí překonat pouze složitost v navazování vztahů, ale také interkulturní rozdíly (Kocourek, 2010, s. 11).

Fáze kulturního šoku popsány dle Kutnohorské (2012, s. 74):

1. Fáze medových týdnů – turistická fáze: v této fázi je člověk okouzlen a fascinován stejně jako turista na výletě. Vše je krásné, ideální a hezky nové.
2. Fáze krize: zde nastávají první problémy, úzkost, hněv, stres.
3. Fáze zotavení: zvykání si na prostředí, učení se kulturních odlišností.
4. Fáze přizpůsobení: fáze, kdy má osoba radost z toho, že dokáže fungovat v kulturně odlišném prostředí.

Mezi negativní dopady kulturního šoku patří pocit ztráty a toho, že člověk nikam nepatří, deprivace ze současného společenského postavení, neschopnost rozvíjet vztah s přáteli nebo celkově neschopnost navazování nových kontaktů. Může nastat i zmatek v roli nebo samotných hodnotách postiženého kulturním šokem a také pocit bezmoci z toho, že není schopen zvládnout situaci v nové kultuře (Lukšová, 2011, s. 1).

1.2.2 Teorie Leiningerové

Teorie Leiningerové byla první, která se zaměřovala na význam kultury v rámci ošetrovatelství. Pochopení kultury může zlepšit ošetrovatelskou práci sestry. Dle této teorie klienti a pacienti z rozdílných kultur mohou vnímat odlišně zdraví, nemoc, závislost nebo léčbu (Leiningerová, 2002, s. 79-83).

Metaparadigmata

Pohled na ošetrovatelské koncepce se liší ve čtyřech komponentech, a to v osobě, prostředí, zdraví, ošetrovatelství (Kutnohorská, 2013, s. 43).

Osoba je holistickou bytostí, na kterou je silně působeno sociálním prostředím. Osoba, která o sebe dokáže pečovat a jeví zájem o své potřeby, používá prostředky a způsoby, jež jsou

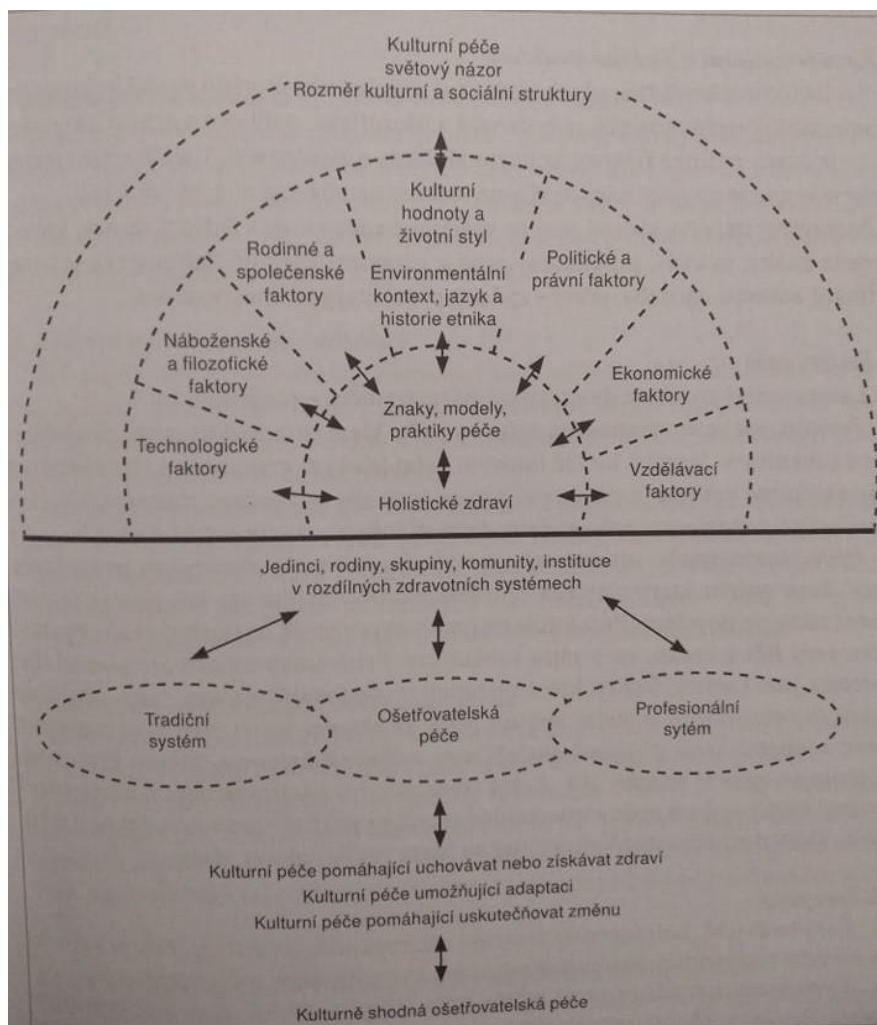
spojeny s kulturou, díky které vnímá odlišným způsobem zdraví, nemoc, léčbu, závislost nebo péči (Kutnohorská, 2013, s. 43).

Prostředí souvisí se závislým systémem společnosti, která je založena na ekonomickém, politickém, sociálním, vzdělávacím, technickém, náboženském a kulturním základě (Kutnohorská, 2013, s. 43).

Zdraví je stav pohody. To vyjadřuje možnost jedinců nebo skupiny pracovat v každodenním životě. Zdraví a choroba jsou různě chápány a nelze je společně definovat (Kutnohorská, 2013, s. 43-44).

Ošetřovatelství je disciplína, která dává péči jedincům nebo skupinám různých kultur. Péče je taková, aby byla shodná s kulturou pacienta, a tím se předchází konfliktu (Kutnohorská, 2013, s. 44).

Celá teorie transkulturní péče je popsána pomocí modelu vycházejícího slunce – Sunrise model (obrázek č. 1), který vytvořila právě Leiningerová. Jednotlivé paprsky poukazují na faktory, které znázorňují identitu jednotlivých osobností a zároveň jejich propojení. Díky komplexní kulturní péči o klienta, za pomoci modelu, je péče prospěšná a smysluplná (Andrews a Boyle, 2012, s. 36). Model je rozdělen na čtyři úrovně, kdy první úroveň zachycuje filozofický názor a úroveň sociálního systému. Druhá úroveň informuje o poznacích jedince, rodiny, skupiny a také poukazuje na specifika v odlišnostech zdravotní péče vzhledem ke kultuře. Třetí úroveň zahrnuje charakteristiku každého systému a specifické rysy péče. Čtvrtá a poslední úroveň zahrnuje postupy v poskytování péče (Olišarová, Tóthová, Toumová, 2017, s. 57).

Obrázek 1 Model vycházejícího slunce (Špirudová, 2006, s. 37)

2 ISLÁM

Islám se v dnešní době dá považovat za globální náboženství. Věřící v Alláha se nachází v oblasti od Atlantského k Tichému oceánu, v severní Africe až do jejího středu a ze středu Afriky na jih až do severní části Indie (Encyclopaedia Britannica, 2010, s. 9). Islám je nejmladší monoteistické a abrahámovské náboženství (Hájek, 2016, s. 11). Je důležité, aby vyznavači islámu nebyli nazýváni mohamedáni, jelikož to by znamenalo, že je to další náboženství pojmenované po smrtelné bytosti, proroku Muhammadovi. Dle muslimů byl Muhammad jen a pouze smrtelník, kterého Alláh (Stvořitel) pověřil předáváním slova a vedením ukázkového života pro ostatní (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 22-23).

Islám jako náboženství bylo velice často zneužíváno, a to ať v případě získávání území, vykořisťování nebo vytvoření útlaku. Ve jménu náboženství se stalo hodně nespravedlnosti a tím na něj může být pohlíženo negativně (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 51).

2.1 Vznik islámu

Počátek historie je spojen s Muhammadem, a to v době na začátku 7. století v městě Mekka, která se nachází na západě Saudské Arábie. Tento prorok je dle historie na vznik náboženství velice plodný, to souvisí nejspíše s tím, že to bylo centrum, kde se po dlouhou dobu mísilo a soužilo mnoho kultur (Crofter, 2006, s. 22). Pro muslimy je Mohamed poslední prorok a vzor, byl mu zjeven Korán, který je základní pramen islámu. Muslimové se neřídí pouze Koránem, ale také Sunnou, kde jsou popsány Muhammadovy činy. Je třeba brát v potaz, že islámský svět nemá ucelenou historii (Encyclopaedia Britannica, 2010, s. 10-12).

2.1.1 Prorok Muhammad

Muhammad se narodil ve městě Mekka, nacházející se v současné době v severní části Saudské Arábie, jako chudý z rodu Hášimovců. Tento rod je v dnešní době královským rodem v Jordánsku. Muhammad díky svatbě s bohatou vdovou žil zámožným životem. Dle životopisů nebyl Muhammad nijak zvláště vzdělaný, postrádal ucelené vzdělání a některé zdroje dokonce tvrdí, že byl negramotný (Hájek, 2016, s. 13). Ve čtyřiceti letech k němu sestoupil archanděl Gabriel na hoře Hira a sdělil mu slovo Alláhovo – slovo Boží. I přes to, že Mohamed cítil velkou nejistotu, dostalo se mu podpory od vlastní ženy a příbuzenstva. Původně totiž hlásal svá slova právě před nimi a v úzkém kruhu přátel (Crofter, 2006, s. 38-39).

V době, kdy začal Muhammad kázat se svými nejbližšími a získal více přívrženců, byl nucen odejít v létě roku 622 z Mekky do Medíny, čemuž muslimové říkají *hidžra*. Pro islám je to

přelomový rok a je to považováno za počátek islámu. Hlavním důvodem odchodu bylo to, že se k moci v rodu Hásimovců dostal Abú Lahab, který byl velkým odpůrcem Muhammada. Prorok tedy odešel do Jathrib, později město Prorokovo – Madína an Nabí, dnes známá jako Medína. Zde byla také založena první muslimská obec *umma* (Hájek, 2016, s. 13).

V Medíně však velice často docházelo k roztržkám s židy, jelikož ti odmítali Muhammadovo zjevení, protože bylo v rozporu se Starým zákonem (Crofter, 2006, 48). Muhammad se začal od židovské víry vymezovat a nepřijal trojjedinost od křesťanů. Na důkaz smíření s oběma náboženstvími si však Muhammad vzal za manželky dvě židovky a jednu křesťanku. Za svůj život měl tento muž třináct manželek, z toho deset muslimek (Hájek, 2016, s. 14).

Další staletí nastalo bouřlivé rozšíření islámu, a to do severní Afriky, Istanbulu, Persie a Afghánistánu. Muslimové se dostali také do Španělska a dlouhou dobu drželi francouzskou oblast kolem města Narbonne. Islám se ovšem nešířil pouze násilnou cestou, ale také mírovou díky obchodníkům na území západoafrické stepi nebo na východě afrického pobřeží (Hájek, 2016, s. 14-16).

Před rokem 1500 byl nucen islám tlakem křesťanů stáhnout se z oblasti Španělska a byly přerušeny i muslimské obchody na východním pobřeží. Islám jako takový byl samotnou Evropou ovlivněn za dob Napoleona a jeho vpádu do Egypta, ale nejvíce v období objevení ropných zásob a zrušení kolonizace po první světové válce (Tóthová, 2012, s. 154-156).

2.1.2 Chalífát

Po smrti proroka Muhammada se uvolnilo místo vůdce a bylo třeba jej obsadit – najít následovníka, *chalífu*, který povede islámskou víru. Mezi muslimy došlo ke sporům, jak nového vůdce vybrat (Hájek, 2016, s. 14-15).

První skupina, početnější, chtěla, aby byl následovník volen staršími obce. Obhájci tohoto názoru jsou v dnešní době známi jako **sunnité**. Ti jsou v dnešním světě rozprostřeni po severní Africe a velké části západu Afriky, Eritrey, části Etiopie, Keni a Tanzánie, Somálsku, jihu Balkánu, většině Turecka, Sýrie, Jordánska, Palestiny, Saudské Arábie, SAE, Ománu, části Iráku a Jemenu, většiny Afghánistánu, Pákistánu, Bangladéše, části Indie, západu Číny, středu Asie, jihu Barmy, Malajsie, Singapuru, Indonésie a Ruska (Hájek, 2016, s. 14-15).

Druhá skupina si stála za tím, že by následovník měl být příbuzným s prorokem Muhammadem. Nástupcem by se tedy měl stát Prorokův bratranec a zároveň zeť Alí bin Abí Tálíb. Tato skupina se nazývá **šiiité**. Většina z nich se nachází v Íránu a Ázerbajdžánu,

menšina je také v Iráku, Afghánistánu, Jemenu, Bahrajnu a na východě Turecka a v Libanonu (Hájek, 2016, s. 14-15).

Nakonec, v průběhu let, bylo zvoleno několik chalífů, kteří byli uznáni pouze sunnity, jako poslední se chalífou stal samotný Alí bin Abí Tálíb, což byl zeť a zároveň bratranec proroka Muhammada. Po smrti Alí bin Abí Tálíba už nikdy neměl islám jednoho společného vůdce, jelikož se skupiny nedovedly domluvit (Hájek, 2016, s. 14-16). A v roce 1924 byla tato funkce oficiálně zrušena, přesto se objevilo několik pokusů, jak znovu tento titul obnovit. V roce 2014, v rámci Islámského státu, byl prohlášen za nového chalífu muž, jenž se nazval Abú Bakr al-Baghdádí s cílem, aby mu všichni muslimové přísahali oddanost (Mendel, 2018, s. 163-164).

2.2 Islám jako náboženství a životní styl

Islám je druhé nejpočetnější náboženství na světě. Současný počet lidí věřících v islám se blíží ke 2 miliardám. Vyznavači islámu jsou muslimové. Překlad slova islám znamená v arabštině podrobit se, z čehož vyplývá, že překlad slova muslim je: Ten, kdo se podřizuje Bohu - arabsky Alláhovi (Kutnohorská, 2013, s. 93).

Muslimové mají dlouhou historii. Tato historie formovala a spojovala různé kultury. V dnešní době je spousta míst na světě, kde lidé v islám věří, a právě víra je to, co mají společného. Mnoho islámských národů se v dnešní době snaží o vytvoření samostatného státu, toto uvolnění nastalo na přelomu 19. až 20. století, kdy se svět měnil a nastávala doba kolonialismu (Encyclopaedia Britannica, 2010, s. 45-46).

2.2.1 Korán

Korán je slovo Boží, které existuje od věčnosti a zjevilo se ve své podobě Prorokovi. Původní kniha jménem **umm al-Kitáb** zůstává dle tradice u Boha. Muhammad přednášel Slovo Boží svým učencům a ti jej zapisovali. On sám znal celý Korán z paměti a pravidelně ho opakoval andělovi Gabrielovi každý rok, v posledním roce svého života dokonce dvakrát (Ibrahim, 2009, s. 7).

Korán se skládá ze 114 súr, které se dělí na 30 částí, dále z 6204 – 6236 veršů, nejdelší je 2. súra a nejkratší 108. súra. Jméno Korán může užívat pouze arabský originál knihy, ostatní knihy jsou pouze interpretace slov. Správně by ani překlady knihy neměly být nazývány Koránem. V České republice se na překladu Koránu podílel Ivan Hrbek (Hájek, 2016, s. 16).

Na začátku Koránu můžeme najít Fátíha – což je úvodní slovo Koránu. V súrách se nacházejí pravidla a zákony týkající se každodenního života (Tóthová, 2012, s. 156-157).

2.2.2 Sunna

Sunna je soubor závazných naučení a norem, které uznávají pouze sunnité. Význam slova znamená zvyklost. V knihách se opírají o činy a výroky proroka Muhammada. Sunna a Korán jsou stejně důležité součásti islámské kultury (Crofter, 2006, s. 82). V dnešní době je uznáváno šest sbírek sunny, které se nazývají **al-kutub al-sitta**, Nejznámější jsou dvě sbírky, a to *Správná kniha* a *Správná sbírka* (Hájek, 2016, s. 17-18).

Vedle Koránu je považována Sunna za druhý nejrozsáhlejší soubor ustanovení. Sunna je sestavena z prvků – *hádithů*. Jsou to záznamy o činech, myšlenkách a zprávách proroka Muhammada nebo některých z jeho blízkých (Ostřanský, 2009, s. 186-187).

2.2.3 Pět pilířů islámu

Islám není pouze náboženství, je to způsob života, životní styl, který vyznavači dodržují. Mají své zvyky, tradice a povinnosti. Nejhlavnější z nich je 5 pilířů islámu, kterými se každý správný muslim musí řídit (Tóthová, 2012, s. 156).

Šaháda

První z pilířů islámu je šaháda neboli vyznání víry. Zde je důležité, aby bylo s přesvědčením vysloveno „*lá iláha illa l-láh, Muhamadan rasúlu l-láh*“ v překladu: „Není boha kromě Boha; Mohamed je Posel (Prorok) Boží.“ Význam pilíře je jasný, nikdo jiný nemá právo být uctíván a jenom Jediný Bůh je ten správný. Vyznání víry se považuje za nejdůležitější pilíř islámu (Ibrahim, 2009, s. 51).

Salát

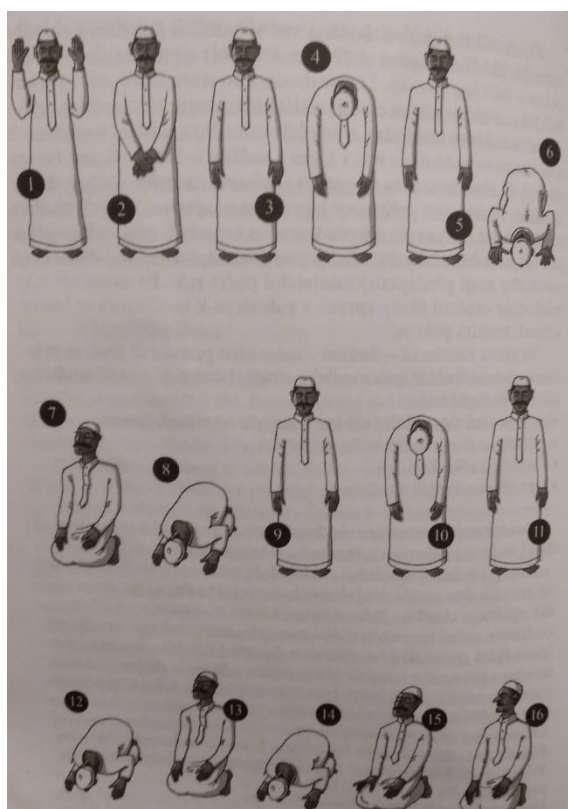
Salát neboli modlitba je nezastupitelnou součástí islámské víry. Každý muslim, který nevykonává pravidelnou modlitbu a nemá k tomu žádné racionální vysvětlení, dopouští se velkého hříchu (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 79).

K modlitbě se svolává pomocí *azánu* – textu v Koránu, svolávající, *muezzin*, stojí ve směru Mekky, zvedá ruce k uším a nahlas říká určený text z Koránu (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 85).

Modlitba má mnoho pravidel, mezi které patří *tahára* – rituální očištění. Muslim se modlí pětkrát denně, a to za úsvitu, v poledne, odpoledne, při západu slunce a po západu slunce. Při

modlitbě musí být dodržena nejen rituální čistota, ale také určité pohyby (obr. 2). Mezi další důležité aspekty patří i správný, a hlavně čistý oděv. Tvář modlícího se je obrácena k Mekce, směrem k *qibly*. Modlitba má své specifické schéma, které je nutné vždy zachovat (Crofter, 2006, s. 152-156).

Při islámské modlitbě nejde jenom o odříkávání textu a pohyby, je to způsob meditace a duchovní oddanosti a každá žena i muž musí modlitbu vykonávat. Mezi podmínky patří to, že osoba musí být duševně zdravá a psychicky zralá – učení modlitby začíná už v sedmi letech a započít s modlením by se mělo v deseti letech. Ženy, které mají menstruaci anebo období šestinedělí, jsou z modlitby vyloučeny a nemusí ji nijak nahrazovat. Modlitbu by neměl vykonávat nikdo, kdo neprošel rituál očistění (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 80-81).

Obrázek 2 Pohyby muslima při modlitbě (Hájek, 2016, s. 20)

Každý pátek by se mělo konat velké shromáždění – *džamá 'a*, které by se mělo odehrávat v mešitě a všichni, kteří dorazili, by se společně měli pomodlit, společně s *imámem* – ten, co stojí vepředu (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 90). Modlitba se skládá ze dvou částí, povinné, ta, kdy imám mluví, a dobrovolné. Při dobrovolné modlitbě není nijak omezován časem a může modlitbu provádět v délce, jak uzná za vhodné (Mendel, 2018, s. 119-121). Muslimové také při své modlitbě používají malé koberce, jejichž užití je velice praktické.

Slouží jako ochrana před znečištěním při modlitbě a zároveň značí připravenost věřícího k modlitbě. Spousta muslimů si vozí kobereček s sebou na cesty (Mendel, 2018, s. 124-125).

Zakát

Dle islámu je všechno, co se na zemi nachází, majetek Boha a muslimové ho dostali pouze k užítku (Ibrahim, 2009, s. 52). Slovo *zakát* nelze vlastně nijak přesně přeložit, není to totiž forma dobročinnosti nebo almužny či daně. Je to spíše povinnost od Boha a je vykonávána muslimy v zájmu celé společnosti. Doslovný překlad slova je čistota (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 108).

Každý muž a žena, kteří vlastní po dobu jednoho roku 85 g zlata nebo jeho stejnou hodnotu ve stříbře, hotovosti nebo zboží, darují *zakát* ve výši dvě a půl procenta z této částky. Pokud je majetek v nemovitostech, platí se *zakát* z čistého zisku. Vždy by se mělo platit z přebytku a dvě a půl procenta je minimální částka. Vybrané peníze jsou posílány na chudé a potřebné muslimy, pro nové muslimy a jejich začátky. Dále se tyto peníze využívají na vykoupení muslimských zajatců, na osvobození zadlužených muslimů, pro muslimy, kteří slouží Bohu, a pro muslimské poutníky, již uvízli v cizí zemi bez prostředků. Z těchto peněz se také vyplácí muslimům, kteří *zakát* vybírají (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 109-111).

Saum

Povinností muslima je se každý ramadán, což je měsíc v islámském kalendáři, postit, a to od úsvitu až do západu slunce. V této době se vzdávají jídla, pití, ale také sexu (Ibrahim, 2009, s. 52). Možnost postit se je velice důležitá z hlediska duchovní stránky. Je to otázka morálky a duchovního života. Půst je povinný pro každého zdravého člověka. Osoba, která se postí, musí být plnoletá fyzicky i duševně, což by mělo být v době, kdy je jim čtrnáct let, mladší děti bývají připravovány postupně. Postící se člověk by měl pobývat v místě svého bydliště a půst by nikdy neměl osobě přivést žádnou škodu na zdraví, jak fyzickém, tak i psychickém (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 150-106).

Samozřejmě existují výjimky, jež jsou od povinnosti osvobozeny, a to děti, které nedosáhly plnoletosti, nebo duševně nemocní. Tyto dvě kategorie nemusí půst nijak nahrazovat. Dále muži a ženy, kteří jsou již příliš staří a nejsou schopni půst zvládnout. Ani ti nemusí půst nahrazovat, ale pod podmínkou, že nabídnou alespoň jednomu chudému muslimovi celé jídlo za každý den půstu. Pokud tak neučiní, dopouští se hříchu. Mezi další výjimky patří ti, které by mohl půst ohrozit na jejich zdraví. Ti musí, hned jak se uzdraví, nahradit půst den po dni.

Pokud muslim cestuje na delší vzdálenost než 80 kilometrů, může půst přerušit a nahradit ho později. Ani těhotné a kojící ženy nemusí půst dodržovat, pokud by to mohlo ohrozit dítě nebo jejich zdraví, ale i ony musí později nahradit půst den po dni. To samé platí pro ženy, které mají menstruaci nebo jsou v období šestinedělí. V tomto případě žena přímo **nesmí** půst zachovávat a je povinna ho nahradit později (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 106).

Hadždž

Posledním z pěti pilířů je *hadždž*, pouť do Mekky, kterou musí každý muslim vykonat alespoň jednou za život. Tato povinnost platí pro všechny, kteří jsou alespoň trochu schopni tuto cestu zvládnout a jsou na tom finančně dostatečně dobře. Začátek pouti připadá na dvanáctý měsíc islámského kalendáře. Muži jsou oděni v jednoduchém oblečení, aby zakryli jakékoliv vnější rozdíly. K rituálu patří, že muslim musí sedmkrát obejít kolem *Ka'aby* a sedmkrát přeběhnout údolí mezi kopci *'as-Safá* a *'al-Marwa*. To se dělá na počest Hagar, jež byla matkou proroka Ismaela a manželkou proroka Abraháma, těmito pohyby se má poukázat na to, jak hledala vodu. Následně muslim stojí na místě vzdáleném asi 20 kilometrů od Mekky na východ, jménem *'Arafa*, kde vyslovuje prosby a žádá Boha o odpuštění. Je to jakési znázornění Soudného dne. Celá pouť končí *'Íd'al-'Adhá*, což je Svátek obětování, spojený s modlitbami. Společně s *Íd'al-Fitr*, Svátkem přerušení půstu, který je oslavou ukončení půstu v měsíci ramadánu, to jsou pro muslimy nejdůležitější události (Ibrahim, 2009, s. 52-53).

2.2.4 Přídavné pilíře

Tahára a džihád jsou někdy považovány za šestý a sedmý pilíř, nejsou však úplně oficiální, přesto jsou nedílnou součástí muslimského života, ovšem formálně je pilířů pouze pět (Crofter, 2006, s. 166).

Tahára – rituální čistota

Pokud muslim provede přestupek proti své víře a povinnosti k ní, stává se znečištěným. Znečištění může být lehké nebo těžké. Aby se muslim zbavil lehkého znečištění, provádí rituál *wud'ú*, při němž si omyje obličej, oči, nos, uši, ruce po lokty a nohy (Hájek, 2016, s. 23).

Těžké znečištění, třeba po sexu, noční poluci, po uplynutí menstruačního období nebo u žen na konci šestinedělí, může být odstraněno jen úplným rituálním vykoupáním, zvaným *ghusl*, je zde také vhodné vyslovit slova oslavující Alláha. Je však nutné, aby každý muslim šel do očisty právě s myšlenkou a za účelem očistit se a nevykonával tuto potřebu pouze kvůli

nějakému nařízení. Po tomto rituálu se muslim stává čistým – *táhir* a může opět provádět modlitbu (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 85).

Džihád

Džihád, často zneužívaná povinnost muslima. Význam slova, vzniklého ze slovesa *džáhada*, znamená usilovat a původním záměrem bylo bojovat za víru slovem (Hájek, 2016, s. 23).

Je jasné, že obecně známější je ta více kontroverzní část usilování než jen bojování za víru slovem. V dnešní době je to velice diskutované téma v nemuslimských zemích a často je i velmi zjednodušováno. Vnitřní džihád, džihád srdcem, představuje jakési sebezdokonalování muslima v konání dobrých skutků pro Boha. Společensky známější je však džihád, který má význam boje za víru. V historii měl často charakter boje se zbraní, ovšem Korán jako takový spíše říká, že pokud nevěříte v Boha, bude to především váš problém v době Soudného dne. Samozřejmě i v Koránu najdeme verše, které volají k boji. Jak je v historii obvyklé, víra v Boha se také často spojovala s politikou a mocenstvím. Jde pouze o výklad Koránu a o to, jak jsou tato slova prezentována (Crofter, 2006, s. 166-172).

2.2.5 Fiqh, šaría, fatwa

Fiqh je islámská právní věda zabývající se právem *šár'ia*. Hlavními zdroji této vědy jsou Korán a sunna. *Šári'a* je právní systém, který zároveň radí muslimům, jak správně žít. Význam slova *šári'a* je cesta. Tento právní systém a zároveň životní styl se zabývá mnoha tématy, a to od politiky po sexualitu (Potměšil, 2012, s. 20). *Šári'a* je praktikována více než polovinou muslimů a některé státy mají toto právo jako jediný a hlavní zdroj práva, mezi ně patří Saudská Arábie a Írán. Většina zemí má však duální právo s tím, že v právu *šári'a* je většinou řešena otázka manželství a dědictví. Tato práva se praktikují na Blízkém východě. V Evropě nejsou oficiálně přijata, přesto se některé komunity v oblasti práva obrací na své duchovní vůdce (Potměšil, 2012, s. 17). *Fatwa* je oficiální odpověď odborníka, která je v souladu s islámem, na položenou otázku. Odpověď podává učenec nebo nábožensky kompetentní osoba. Otázku může položit jeden člověk nebo skupina, ale musí být oficiálně předložena. Může se stát, že si budou fatwy různých učenců navzájem odporovat i v otázkách týkajících se běžných činností, jako je pití alkoholu, a to i přesto, že již od roku 1935 existuje Nejvyšší rada pro vydávání fatw. Problém je způsoben hlavně tím, že v této radě jsou učenci různých škol a ti mají odlišné názory ohledně vykládání Koránu (Mendel, 2018, s. 214-216).

2.2.6 Stravování a halál

Příprava pokrmů a stolování jsou pro muslimy velice důležité. V těchto každodenních činnostech mají spoustu pravidel, které je nutno dodržovat, a to od přípravy pokrmů po jejich samotnou konzumaci. Bůh přímo některá jídla a nápoje zakazuje, jako třeba vepřové maso a všechny pokrmy z něho vyrobené, maso uhynulých zvířat a ptáků či zvířat zabitých ve jménu někoho jiného než jejich Boha, také krev, obojživelníky a alkohol (Tothová, 2012, s. 159).

Halál v překladu znamená povolený nebo přípustný. Opakem *halál* je *harám*, což znamená zakázaný. Jídlo, konkrétně maso, které je *halál* znamená, že se zvířeti podříznou krční tepny i s tracheou a při jeho smrti je nutno vyslovit: *Alláhu akbar* – Bůh je velký (Mendel, 2018, s. 221). *Halál* však není jediná povinnost, kterou muslimové dodržují. Muslimové berou všechny potraviny pravou rukou, jelikož levou ruku používají k nečistým účelům (Tóthová, 2012, s. 161).

3 ŽENA V ISLÁMU

3.1 Postavení ženy

„Muži zaujímají postavení nad ženami proto, že Bůh dal přednost jednom z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám). A ctnostné ženy jsou pokorně oddány a střeží skryté kvůli tomu, co Bůh nařídil střežit. A ty, jejichž neposlušnosti se obáváte, varujte a vykažte jim místa na spaní a bijte je! Jestliže vás jsou však poslušny, nevyhledávejte proti nim důvody! A Bůh věru je vznešený, veliký.“ (Korán, 4:34)

Islám je velice konzervativní náboženství, silně se držící svých tradic, které jsou zapsány v knihách. Jejich náboženství je založeno na patriarchální společnosti, která určuje hlavní vůdčí osobou muže. Společnost sice chápe ženu jako velice rozdílnou od muže, přesto jsou si žena a muž před Alláhem rovni, to znamená, že žena má po smrti stejnou šanci na vykoupení jako muž (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 182). Žena má samozřejmě právo vlastnit majetek a také s ním obchodovat. Žena je také samostatnou osobností, ať svobodná, vdaná nebo rozvedená. (Ibrahim, 2009, s. 50).

Dle pohledu křesťanství je dáno, že Eva je ta, která přinutila Adama ke kousnutí do jablka poznání. Islám na rozdíl od křesťanství dává vinu jak Adamovi, tak Evě. V žádné části Koránu se nepíše o tom, že by Eva Adama svedla nebo ho přinutila ochutnat jablko ze stromu. A není jí jako trest uložena bolest při porodu. Eva s Adamem spáchali hřích, oba byli potrestáni a nakonec jim Bůh oběma odpustil (Sherif Abdel Azim, 2010, s. 6).

Práva ženám nebyla dána jenom z nějakého soucitu, ženy si v historii o svá práva musely několikrát hlasitě říci. I přestože Korán tvrdí, že žena je rovnocenná s mužem, musí v některých státech stále o svá práva bojovat (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 182-189). Je nutné dodat, že třeba v Saudské Arábii mohly ženy volit a být voleny až v roce 2015, ale v Egyptě mají volební právo už od roku 1956 (Hospodářské noviny, 2015). Ve většině států s převážně islámskou vírou však ženy stále na právo volit čekají, stejně tak na možnost mít vlastní řidičský průkaz. Ovšem v některých státech se žena může stát vysokou důstojnicí v armádě nebo policistkou. Různorodost v právech ale neubírá ženě na její totožnosti, kterou má (Ibrahim, 2009, s. 50).

3.2 Zahalování ženy

Západní svět tuto část islámské tradice nedokáže příliš pochopit. Zahalování a skrývání žen považuje většina lidí za utiskování a utlačování žen (Sherif Abdel Azim, 2010, s. 36-38).

„A řekni věřícím ženám, aby cudně klopily zrak a střežily svá pohlaví a nedávaly na odiv své ozdoby kromě těch, jež jsou viditelné. A necht' spustí závoje své na nadra svá. A necht' ukazují své ozdoby jedině svým manželům nebo otcům nebo tchánům nebo synům nebo synům svých manželů nebo bratrům nebo synům svých bratrů či sester anebo jejich ženám anebo těm, jimž vládne jejich pravice, nebo služebníkům, kteří nemají chťiče, anebo chlapcům, kteří nemají pojem o nahotě žen. A necht' nedupou nohama, aby lidé postřehli ozdoby, které skrývají. A konejte všichni pokání před Bohem, ó věřící, snad budete blaženi!“ (Korán, 24:31)

Z Koránu lze vyčíst, že žena by měla dbát na to, aby byla na veřejnosti slušně oblečená a své přednosti ukazovala pouze svým nejbližším. Žena by také měla dbát na svou přirozenost a instinkt, aby dosáhla oblékání, které je pro ni vhodné (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 120-122). Islámský šátek jako takový nesouvisí se vznikem islámského náboženství. Historie šátku a zahalování sahá až do období mezopotámských říší – 2 tisíce let před našim letopočtem, kde na některých územích bylo nošení šátku povinné a vyžadovalo se v rámci společenského postavení, kdy ženy, které byly vdané a pod ochranou muže, nosily šátek kryjící obličej. V současné době je tato zvyklost praktikována nejčastěji právě islámem. Berme však na vědomí, že v některých státech se šátek vůbec nenosí nebo jenom na určitých územích – Palestina, Libanon, Sýrie. Jinde je žena zahalena od hlavy až k patě, a to v rámci buď tradice země nebo nařízení fundamentalistického státu (Mendel, 2018, s. 233-237).

Nejznámějším šátkem a způsobem zahalování je *hidžáb*, látka, která kryje vlasy. Šátek bývá různých barev a je vázán na mnoho způsobů. Povinnost nosit tento šátek je nařízení islámské právní vědy, která začala působit až v mnohem pozdější době. Přesto ve světě je možno vidět mnoho žen bez šátku, a i tak islámskou víru vyznávají (Mendel, 2018, s. 233-237).

Na Arabském poloostrově může být viděna žena v takzvané *abáje s nikábem*. Abája je černý hábit až na zem, který ve spojení s nikábem kryje vše, kromě očí. V Íránu ženy nosí *čádor*, to je černý plášť přehozený přes hlavu a volně splývající až na zem. Nejkontroverznějším oděvem některých žen je *burka*. Tento pojem se zobecnil pro muslimský ženský oděv, je to však velice chybný úsudek, protože burka se nejčastěji nosí v Afghánistánu a na severu Pákistánu. Oděv, nejčastěji světlemodré barvy, zakrývá celé tělo s obličejem, kde je pouze mřížka na oči pro možnost vidění (Mendel, 2018, s. 233-237).

3.3 Manželství

Manželství je velice pevný svazek, který tvoří základ rodiny. Je to závazek vůči životu a společnosti. V islámu není brán sňatek jenom jako spojení ženy a muže, ale jako spojení

dvou rodin. K manželství patří i povinnosti, které má jak žena, tak muž. Muž je hlavou rodiny a musí zaopatřovat ženu v plném rozsahu, a to od bydlení po ošacení. Žena má za povinnost být k muži laskavá a vést manželství k úspěchu (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s.125). „*Pane náš, dej nám z manželek našich i potomstva našeho radost srdce a učiň nás předními z bohabojných*“ (Korán, 25:74). Žena v manželství není majetek muže. Manželství má být naplněné láskou, milosrdenstvím, tak to říká Korán, a tak by mělo být manželství chápáno (Sherif Abdel Azim, 2010, s. 15).

Jistá část manželství je domluvená, a to hlavně v tradičních muslimských státech, kde velkou roli hraje majetek rodiny. I přesto, že je sňatek domluvený, obě strany – ženich i nevěsta, musí se svatbou souhlasit, jinak není manželství platné. Korán jako takový zakazuje sňatek dvou příbuzných. Bohužel v některých zemích se to, v rámci udržení majetku a zachování rodiny na jednom místě, nedodržuje (Hájek, 2016, s. 34).

„A jsou vám zakázány jako manželky vaše matky, vaše dcery, vaše sestry, vaše tety z otcovy i matčiny strany, vaše neteře z bratrovy a sestřiny strany, vaše kojné a vaše soukojenky a matky vašich žen a vaše nevlastní dcery, jež jsou ve vaší péči a jež se narodily z žen, k nimž jste již vešli – však jestliže jste k nim nevešli, není to pro vás hříchem – a manželky vašich synů, narozených z vašeho ledví, a dále dvě sestry současně, ledaže se to stalo již v minulosti. A Bůh je věru odpouštějící, slitovný.“ (Korán, 4:23)

3.4 Polygamie

„Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům... berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři či čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládnou pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení.“ (Korán, 4:3)

Polygamie, přesněji polygynie, je takový stav, kdy má muž více manželek. Tato situace je dle Koránu možná, ale pouze v případě, že se muž dokáže o všechny ženy postarat. Navíc je doporučováno mít pouze čtyři ženy. Všechny ženy v manželství mají stejná práva a o všechny musí být stejně postaráno (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 165-167).

Korán nenabádá k tomu, aby muži měli více manželek, pouze tuto možnost dovoluje. Sherif Abdel Azim (2009) ve své knize udává jako důvod třeba už jenom to, že žen je více než mužů. Žena v historii často muže nevyhledávala jako společníka, ale také jako živitele rodiny. Polygamie musí být v manželství odsouhlasena oběma stranami, v Evropě a západních zemích je však polygamie zakázána (Sherif Abdel Azim, 2009, s. 31-35).

3.5 Rozvod

Dle zákonů islámu je možné se rozvést a v některých případech je možné, aby rozvod iniciovala žena. Hlavně v případech neplodnosti muže, neplnění manželské povinnosti nebo třeba jenom z důvodu ztráty citů vůči manželovi (Hájek, 2016, s. 38).

Islám tvrdí, že si nepřeje udržovat nešťastná či chladná manželství, z tohoto důvodu je rozvod jako možnost přerušení tohoto svazku. Celý proces je velice zdlouhavý a náročný. A i po rozvodu má muž dle Koránu povinnost o svou ženu pečovat, pokud čeká nebo vychovává jeho dítě (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 124-125). „*Ubytujte ženy své po rozvodu tam, kde sami bydlíte, podle možností svých. Nečinite jim žádnou újmu s úmyslem je utiskovat. Jsou-li těhotné, přispívejte jim, pokud neporodí! A jestliže kojí pro vás dítě vaše, dávejte jim jejich odměnu a dohodněte se vzájemně podle zvyklosti uznané, však narazíte-li na obtíže, dejte je kojit ženě jiné!*“ (Korán,65:6)

Mezi obyvateli ČR se objevuje názor, že muslimský muž může ženu zapudit jenom slovy, a tím ji vyhnat z domova. Z historického hlediska je rozvod ženy a muže složitou záležitostí, která je popsána v právech šaría. V dávné době byly ženy často utlačovány a omezovány, a proto docházelo k nespravedlivostem ohledně rozhodnutí při rozvodu, jež mohlo být často namířeno proti nárokům ženy. Rozvod zapuzení však není z hlediska islámského práva možný, a to ani v islámských zemích (Mendel, 2018, s. 248-250).

3.6 Zvyky v období života ženy

Všechny zvyky a tradice, podle kterých se muslimové řídí, se nachází v Koránu nebo v soupisech *sunny*. *Sunna*, neboli zvyklost, je využívána pro popsání každodenního muslimského života. Všechny zvyklosti se opírají o *hadíthy*, což jsou příběhy jejich Proroka (Mendel, 2018, s. 96-98).

3.6.1 Menstruace

„*Fatima se zeptala Mohameda: Neustále krvácím z dělohy. Nejsm schopna zůstat čistá. Musím se vzdát modlitby? Mohamed odpověděl: Ne, krvácení je způsobeno cévami, a ne menstruací. Jakmile započne tvá menstruace, přestaň se modlit. Po skončení menstruace se umyj a pokračuj v modlení.*“ (Bucháří, 1,4,228 z Warner, 2015)

Menstruace je součástí života každé ženy, to samozřejmě platí i v islámské společnosti. Žena, která má menstruaci, je oprostěna od všech modliteb, půstu v době Ramadánu, nebo dokonce poutě do Mekky. Mužům je dle Koránu zakázáno mít pohlavní styk s ženou, která právě

menstruuje. Zákaz se ale nevztahuje na políbení nebo obejmutí (Hájek, 2016, s. 40). Po skončení menstruace žena musí provést rituální koupání – *ghusl* (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 85).

3.6.2 Pohlavní styk

Islám nepovažuje pohlavní styk za něco špatného. Sex je považován za součást života člověka a není hřích ho praktikovat. Špatný a přímo zakázaný je pohlavní styk před svatbou, jelikož sex a následné otěhotnění je hlavním cílem manželství. Islám říká, že žena i muž by se měli navzájem uspokojovat dle svých potřeb. Masturbace je dle *hadisu*, slov proroka Mohameda, zakázaná (Ostránský, 2009, s. 178-179).

Islám vidí plánování rodiny jako součást života, proto v současné době povoluje různé druhy antikoncepce. Z prostředků ochrany před početím je povolena přerušovaná soulož, hormonální orální antikoncepce, ale také nitroděložní tělísko (Merali, Merali, 2015, s. 35-37). Je nutno dodat, že islám se staví proti potratům velice negativisticky. Je to hlavně z toho důvodu, že dítě je Boží dar, který je třeba vychovat (Ostránský, 2009, s. 178-179).

Pohlavní styk by měl být podle islámu příjemný jak ženě, tak i muži. Žena má právo na pohlavní styk se svým mužem stejně jako muž. Na doporučení by si muž a žena před stykem měli vyčistit zuby a použít jemné vůně na svá těla. Zvláště muži, protože ženy jsou citlivé na nepříjemné pachy, jako je třeba pot (Merali, Merali, 2015, 14-16). Po skončení pohlavního styku musí žena i muž provést rituální očistu – *ghusl* (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 85).

3.6.3 Těhotenství

„Potom jsme z kapky semene hmotu přilnavou stvořili a z hmoty přilnavé jsme kousek masa učinili; a z kousku masa jsme kosti stvořili a kosti jsme masem obalili. A potom jsme mu v druhém stvoření vzniknout dali.“ (Korán, 28:14)

Dítě je požehnání od Boha, a pokud žena zjistí, že je těhotná, v rodině nastává mnoho radosti. Žena se od té chvíle stává zodpovědnou za dítě a za jeho výchovu. Plněním všech tradic a zvyků budoucí matka zajistí, že z dítěte bude dobrý člověk (Merali, Merali, 2015, s. 55-57).

Žena by se v době těhotenství vždy měla věnovat modlitbě. Ta je důležitá hlavně z hlediska naplnění potřeb dítěte a všech přání ohledně jeho samotného. Dle fatwy doktora Muhammada Sáliha al-Munadžidy je těhotenství období, které se nejvíce podobá nemoci, proto žena nemusí držet půst v období Ramadánu. Pokud žena není ze zdravotních důvodů schopna provádět pohyby, které k modlitbě náleží, může se modlit vsedě nebo vestoje. Podle další

fatwy, jejíž autorem je doktor Ibn Džibrín, by žena s modlitbou neměla přestat ani při porodních bolestech. Výjimkou je, pokud žena před porodem zakrvácí. V tu chvíli je to bráno jako menstruace nebo šestinedělí a je od modlitby oprostěna (Hájek, 2016, s. 40). Dítěti by měl být recitován Korán už v době, kdy je v děloze, aby bylo připraveno stát se dobrým muslimem (Prophetic Medicine, 2018). Žena by také neměla zapomínat ani na modlitbu jménem **du'a**. „*A když se tě moji služebníci na mě zeptají, odpověz, že já jsem nablízku. Vyslyším modlitbu (du'a) prosícího, když se ke mně modlí. Necht' mi popřejí sluchu a uvěří ve mě, aby mohli kráčet cestou pravou.*” (Korán, 2:186) Dua je druh soukromé modlitby, kterou věřící upřímně prosí Boha o splnění přání (Prophetic Medicine, 2018). Pokud budoucí matka ucítí pohyby, měla by si položit ruku na břicho a zarecitovat Salawat – fráze, kterými zdraví Proroka, a surah al-Ikhlaas – síru 112, Upřímnost víry (Merali, Merali, 2015, s. 69). „*On Bůh je jedinečný, Bůh sám o sobě věčný. Neplodil a nebyl zplozen a není nikoho, kdo je mu roven.*“ (Korán, 112:1-4)

Těhotná žena by se měla co nejméně rozčilovat, zachovat si čistou mysl a mít pozitivní myšlenky. Žena by se neměla v noci dívat do zrcadla a už vůbec by neměla mít špatné myšlenky ohledně vývoje dítěte. Hlavně by se měla vyvarovat hříchu a lži, to vše může ohrozit dobrý vývoj dítěte, také by za nově příchodí dítě měla dát drobnou charitu (Merali, Merali, 2015, s. 62-63).

3.6.3.1 Doporučené potraviny v těhotenství

Aby se dítě dobře vyvíjelo a narodilo se zdravé, jsou doporučovány určité potraviny, o kterých se tvrdí, že mohou zajistit dobré vlastnosti dítěte. Dle doporučení by žena měla jíst vybrané maso, které může zajistit krásu novorozence a zároveň je prospěšné pro těhotnou. Dále je vhodná čekanka, aby dítě dobře rostlo co do velikosti a také pokud si žena přeje mužského potomka. Čekanka má rovněž zvyšovat mužnost potomka. Jednou z nejdoporučovanějších potravin jsou datle. Datle jsou plné vitamínů, pomáhají při vývinu mozku a nervové soustavy. Kromě datlí jsou doporučovány i fíky, které jsou zmiňovány v Koránu. Kdoule jako doporučené ovoce zajistí silné srdce a zdravou mysl dítěte. Meloun je zase jistota veselé a dobré povahy dítěte (Merali, Merali, 2015, 60-65). Mezi další doporučované potraviny patří i mléko, med, olivy a olivový olej, hroznové víno nebo ořechy, také granátové jablko, bílé fazole, broskve a mandle (Prophetic Medicine, 2018).

3.6.4 Porod, dítě po porodu a v šestinedělí

Dlouho očekávaný porod je spojen s psychickou i fyzickou přípravou budoucí matky, žena by se na porod měla připravovat pomocí cvičení a kurzů, nebo by měla požádat o radu zkušenější ženy či lékaře. V době, kdy těhotná žena pocítí první bolesti, které náznakem připomínají blížící se porod, by měla recitovat sůru 84, Rozštěpení. Pokud v té době už nebude schopna, může si ji odříkat v hlavě. Žena také pomocí modlitby **du‘a** poprosí Boha za hladký porod s dobrým koncem. Modlit by se rodička měla, dokud to sama psychicky a fyzicky zvládne. Na zmírnění bolesti při porodu se doporučuje šafránový sirup a teplá sprcha. Prostředí, v němž žena rodí, by mělo být provoněno příjemnou vůní (Merali, Merali, 2015, s. 75-78).

Ihned po porodu by žena měla sníst datli a dítěti by se měla dát rozmělněná datle na patro před prvním kojením, jako symbol sladkého života. Tomuto rituálu se říká *Tahneek* (Hájek, 2016, s. 50). Mezi další rituály patří i to, že se dítěti nakape do úst voda z řeky Eufrat, pokud není, dá se použít dešťová voda. Žena by také po porodu měla odstříkat kapku mléka, které se smíchá s vodou a je dítěti nakapáno nejdříve do levé nosní dírky a potom do pravé. Dítěti by mělo být pošeptáno do pravého ucha *Adhan* – první volání k modlitbě, a do levého ucha *Iqāmah* – druhé volání k modlitbě. Chvíli po narození by mělo být u dítěte provedeno *Ghusl* – rituální koupel. Toto koupání je doporučováno pouze dětem, pro které by koupel nebyla zdravotně závadná (Merali, Merali, 2015, s. 76-78). V islámu se děti rodí bez jakéhokoliv hříchu. Symbolem této čistoty se stalo oholení vlásků. Tento rituál se provádí většinou sedmý den po porodu. Vlasy se následně zvaží a jejich váhu vyplatí rodiče na charitu. Do sedmého dne života má být u chlapců provedena obřízka. Na oslavu narození dítěte se provádí obětování ovce – *Akika*. Maso z ovce je rozděleno mezi členy rodiny a chudé lidi (Hájek, 2016, s. 51).

Žena by měla začít kojit nejpozději půl hodiny po porodu nebo hned, jak to dovolí její zdraví (Merali, Merali, 2015, s. 81). Kojit by dle Koránu měla po dobu dvou let. V islámu může žena kojit dítě jiné ženy, ale pouze se souhlasem matky kojeného dítěte. Pokud tato situace nastane, tyto děti nesmí nikdy v budoucnu uzavřít manželství i přes to, že nejsou pokrevní sourozenci (Hájek, 2016, s. 54-55).

Po porodu nastává období šestinedělí, trvající 42 dní, v tomto období se ženské tělo vrací do období před těhotenstvím. Mění se zpět jeho fyziologické i anatomické změny (Čech, 2014, s. 153). V této době se žena nemodlí ani nepostí v měsíci Ramadánu. Jejím největším úkolem je pečovat o dítě, věnovat se rodině a sobě (Merali, Merali, 2015, s. 99). Po ukončení období

šestinedělí žena musí provést rituální koupel – *ghusl*, aby se znovu mohla začít pravidelně modlit (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 85).

3.7 Shrnutí poznatků týkajících se péče o muslimskou ženu v nemocnici

V jakékoliv péči je důležitá komunikace za účelem navázání vztahu a důvěry. Schopnost dobře komunikovat může dopomoci v péči o jakoukoliv ženu v porodnici (Takács, 2015, s. 17). Jedním z dalších důležitých bodů je i přístup k osobnosti pacienta. U muslimských žen je třeba dbát na odlišnou kulturu a jiné preference. Zdržovat se určitých témat a zároveň vědět, co si lékař nebo porodní asistentka smí nebo nesmí dovolit, aby neztratili důvěru ženy, kterou ošetřují (Hájek, 2016, s. 42-47).

Muslimské ženy dbají na svou intimitu a velice často nosí šátek i v místnosti, kde jsou cizí muži. Právě zde se dostáváme k problematice, že tato žena si bude přát, aby ji ošetřoval vždy někdo stejného pohlaví – lékařka, porodní asistentka, všeobecná sestra. Dále je také pravděpodobné, že žena se bude stydět s lékařem mluvit o těhotenství, a nejen o něm, některým muslimkám může být nepříjemné mluvit i o základních fyziologických funkcích jako je močení, stolice nebo v případě patologie i výtok nebo krvácení. Je třeba mít v této oblasti opravdu trpělivost. Nesmí se zapomenout na to, že nikdy není dobré se ptát svobodné muslimské ženy na děti, jelikož mimomanželský sex je zakázaný a mohlo by ji to urazit (Kutnohorská, 2013, s. 96-105).

Muslimové většinou dokáží oželeť zvyklost, a pokud je žena nebo dítě v ohrožení života, může být ošetřena i mužem – lékařem. Pokud tomu tak ale není, měl by být u vyšetření ženy její manžel, otec nebo popřípadě její bratr (Topinka, 2016, s. 151). Problém může nastat právě u intimního vyšetření – prsou nebo genitálu, kde by mohl doprovod ženy odmítnout, aby lékař toto vyšetření provedl. Samozřejmě zde záleží na tom, odkud žena pochází. Pokud je z ortodoxní země, kde vedla svůj dosavadní život, bude naléhat na ošetření od ženy. V těchto případech je vždy důležitá komunikace, a to jak s ženou, tak s nejbližším příbuzným (Hájek, 2016, s. 43-44).

Další obtíž může nastat se stravou muslimských žen, jelikož ty se po většinu času stravují pouze halál. Pokud to umožní nemocnice, bylo by dobré nabídnout ženě nějakou alternativu bez masa, nebo doporučit, aby si donesla vlastní stravu (Mendel, 2018, s. 221-223). Kromě odmítnutí stravy, která není halál, může být personál překvapen i pravidelnou modlitbou ženy na svém modlitebním koberci, jež se bude takto modlit do samotného aktu porodu. Po porodu je žena od modlitby osvobozena, jelikož v době menstruace a šestinedělí se nemusí modlit a

ani postit v měsíci Ramadánu. Výjimka, kdy se žena nemodlí, může nastat také, pokud žena začne krvácet i mimo cyklus (Hammudah Abd Al-Átí, 2010, s. 80-81).

PRŮZKUMNÁ ČÁST

4 CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem průzkumné části bakalářské práce je zodpovědět otázku, a to: *Jaké jsou zvyky a tradice muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí?*

Pro zodpovězení cíle bylo třeba vytvořit průzkumné otázky. Důležité také bylo zvolit vhodnou průzkumnou metodu, strategii, techniku sběru dat a zaměřit se na problematiku vyhledávání vhodných respondentek. Za pomoci všech těchto aspektů bylo vedeno průzkumné šetření. Polostrukturovaným rozhovorem byly zjištěny zvyky a tradice muslimských žen v období těhotenství, porodu a šestinedělí. Každá z průzkumných otázek měla v připraveném rozhovoru svůj tematický okruh. Jako průzkumné otázky byly stanoveny:

1. *Jak ženy vnímaly těhotenství a jaký vliv na ně měla muslimská víra?*
2. *Jak ženy prožívaly porod a co u nich hrálo důležitou roli z hlediska víry?*
3. *Jak probíhalo období šestinedělí a jaké rituály se vztahovaly na novorozence?*

5 METODIKA PRŮZKUMU

Vzhledem k charakteristice problému, a hlavně k osobitým vlastnostem minoritní skupiny v České republice, bylo využito kvalitativního průzkumu. Kvalitativní průzkum bývá někdy označen za emergentní či pružný. Jeho možnosti jsou velice různorodé. Práce na kvalitativním průzkumu je však velice časově náročná (Hendl, 2016, s. 45).

Jako metoda sběru dat byl určen polostrukturovaný rozhovor, jenž je nejvyužívanější technikou rozhovoru, a i přes náročnější přípravu lze jeho užitím dosáhnout cíle. Navíc, díky své flexibilitě, může lehce dopomoci k získání potřebných odpovědí na pokládané otázky. Při rozhovoru lze měnit pořadí otázek a přizpůsobovat se více respondentovi. A právě proto je mnohem lepší možností než třeba strukturovaný rozhovor (Miovský, 2006, str. 157–159). K vytvoření struktury rozhovoru byly použity převážně otevřené otázky ve spojení s doplňkovými a navádějícími otázkami, celkově bylo položeno 27 otázek (viz příloha A). Po vytvoření okruhů otázek byly sjednány schůzky s vybranými ženami v kavárnách v Praze a Brně, kde s nimi bylo vedeno interview, které bylo zaznamenáno audionahrávkou. Pro nasycení dat bylo potřeba setkat se alespoň s třemi respondentkami, se kterými byl veden rozhovor. V průběhu konverzace byly zapisovány soukromé poznámky na papír, a to pro lepší pochopení a následné zpracování odpovědí respondentek. Při rozhovorech bylo největším problémem utíkání od tématu, jelikož jsem sama chtěla zjistit velké množství informací a ženy byly velice sdílné. Bylo nutno se často vracet k původnímu tématu a udržovat alespoň nějaký řád v celkovém rozhovoru. Na počátku celé konverzace bylo představení účelu vedení rozhovoru a zároveň představení mé osoby, ženy byly také požádány o podepsání informovaného souhlasu a byla jim zaručena anonymita průzkumu.

5.1 Charakteristika respondentek

Na doporučení odborníka, ohledně vyhledávání respondentek, byla vybrána metoda sněhové koule, což je nepravděpodobnostní výběr vzorku. Tato technika je nazývána též řetězový nebo referenční výběr, kdy kontaktujeme jedince, kteří by mohli mít styky se skupinou, kterou potřebujeme pro výzkum (Miovský, 2003, s. 31). Díky využití této metody se podařilo kontaktovat ženu, která je vedoucí stránky o muslimských ženách na sociální síti facebook. Poté, co jí bylo objasněno téma bakalářské práce a účel průzkumu, mě odkázala na přítelkyni, která dopomohla s nalezením vhodných respondentek. Pro ženy byly stanoveny tyto podmínky:

1. Musela porodit minimálně jedno dítě.

2. V době porodu a těhotenství již byla muslimkou.
3. Ovládá český jazyk.
4. Bude ochotná se mnou otevřeně mluvit o tématu práce.

Za pomoci metody sněhové koule se povedlo navázat styky s třemi muslimskými ženami, které mluvily česky a byly ochotny se sejít a zodpovědět otázky průzkumu. Ženy, s nimiž bylo provedeno průzkumné šetření, konvertovaly k islámu před více než pěti lety. Žádná z nich nebyla vychována v muslimské kultuře, v současné době však žijí v muslimské společnosti a vychovávají v ní své děti. Každá z žen rodila minimálně jednou, a to v době, kdy již přijala muslimskou víru, což znamená, že všechny splnily podmínky, a tudíž se mohly zúčastnit průzkumného šetření, se kterým byly obeznámeny. Všechny byly nadšené, že bude řešeno toto téma za účelem rozšíření znalostí o životě a zvycích muslimských žen. Téma, jež se v práci objevuje, je velice intimní. Přesto o velké většině témat mluvily ženy velice otevřeně. Ženy jsou označeny jako respondentky číslo 1, 2, 3.

Respondentka číslo 1 – M. V.

M. V. se narodila v Brně. Dnes je jí 35 let. Po nezdařeném manželství se rozhodla opustit ČR a odejít do zahraničí, kde se seznámila s islámskou komunitou a začala se zajímat o islám. V roce 2014 konvertovala a stala se součástí islámského světa. O rok později se vdala a v roce 2018 se jí narodilo děvčátko v soukromé porodnici. Přesné místo neuvedla. V současné době žije střídavě v Brně a Belfastu.

Respondentka číslo 2 – M. S.

M. S. pochází ze Slovenské republiky. Původně vyznávala katolickou víru. Konvertovala v roce 2013. Vystudovala historii v ČR a v současné době žije s manželem v Londýně, stále však v ČR tráví čas kvůli práci svého manžela. S manželem mají dvě děti, děvčátko, které bude mít brzy 5 let, a chlapečka, jenž se narodil v lednu 2019. Jeden její porod byl císařským řezem. Rodila ve velkých porodnicích v zahraničí.

Respondentka číslo 3 – H. J.

H. J. se narodila v Praze a je jí 36 let. V současné době žije v České republice. Je maminkou čtyř dětí, dvou chlapečků a dvou děvčátek. Děti se narodily v Praze, Brně a Teplicích. Dvě z jejich dětí se narodily spontánně – jedno koncem pánevním, jedno z nich se narodilo za

pomocí císařského řezu a jedno za pomoci kleští. Konvertovala v roce 2012. V současné době je ženou v domácnosti na plný úvazek.

5.2 Zpracování rozhovorů

Nahrané audionahrávky byly ihned po ukončení rozhovorů převedeny do písemné textové formy a několikrát zkontrolovány. Po kontrole a doplnění osobních poznámek z rozhovorů a s pomocí metody „tužka a papír“ byly hledány společné znaky v odpovědích a provedena obsahová analýza. Poznámky v rozhovorech následně dopomohly při zpracování dat a pomocí metody kontrastů a srovnávání, která se užívá, pokud potřebujeme odlišit dva stejné respondenty, jsou hovory interpretovány. Snahou zde bylo poukázat na odlišnosti i přesto, že získané informace mají mnoho společného (Miovský, 2006, s. 223).

Rozhovory jsou interpretovány dle otázek a společných znaků. Každá z otázek má svůj kód, díky kterému bylo vyhledávání společných odpovědí mnohem jednodušší. Otázky jsou pro lepší orientaci vždy uvedeny na úvod interpretovaných výsledků. V rámci autentičnosti interpretace jsou popsány i některé pocity respondentek, které poukazují na to, jak vůbec probíhaly rozhovory a jaké pocity měly ženy z položených otázek.

6 OBSAHOVÁ ANALÝZA

V této kapitole bude provedena interpretace dat, které byly získány v průzkumném šetření od žen. Díky polostrukturovanému rozhovoru získaly ženy mnoho volnosti a mohly povídat dle svého uvážení. Ženy byly velice sdílné a ochotné se mnou o daném tématu mluvit. Pouze díky tomu mohl tento průzkum vzniknout.

6.1 Těhotenství

První soubor má odpovědět na otázku: „*Jak ženy vnímaly těhotenství a jaký vliv na ně měla muslimská víra?*“ Odpovědi na průzkumnou otázku mají poukázat na to, jak ženy vnímaly své těhotenství a také na to, jak víra zasáhla do tohoto období. Ženy vždy odpověděly na všechny otázky a ochotně povídaly o tom, jak islám vidí těhotnou ženu.

Vnímání těhotenství

Z analýzy první otázky, *jak jste vnímala skutečnost, že čekáte dítě*, vyplývá, že respondentky se na dítě velmi těšily. Respondentky číslo 1 a 2 uvedly, že jejich děti byly plánované, všechny tři ženy řekly také to, že si v životě přejí velkou rodinu. Navíc respondentka číslo 2 uvedla, že z toho nebyla nadšená jenom ona samotná, ale i její nejbližší a nemohli se s manželem dočkat oznámení mladší dceři: „*Pocit to byl krásný, nedá se to popsat. My oba (ona i manžel) jsme byli nadšení a hrozně jsme se těšili, až to řekneme naší mladší dceři.*“ I respondentka číslo 3 řekla, že si vždy přála velkou rodinu, ale na rozdíl od ostatních uvedla, že děti byly pouze částečně plánované: „*Děti jsem si moc přála, všechny byly chtěné a alespoň částečně plánované (smích).*“

Počet dětí

Na otázku, *zda mají více dětí*, mi kladně odpověděly respondentky číslo 2 a 3. Respondentka číslo 2 je matkou dvou dětí, a to chlapce a děvčátka. Respondentka číslo 3 má dvojnásobný počet dětí. Je to matka čtyř dětí, dvou chlapců a dvou děvčat. Respondentka číslo 1 na otázku odpověděla, že má zatím pouze jednu dceru.

Budoucnost rodiny

Otázka, *jaké máte plány do budoucna ohledně počtu dětí*, přinutila respondentky zamyslet se. V tomto případě respondentky 2 a 3 uvedly, že tohle není pouze na nich, ale také na jejich manželech. Respondentka číslo 2 také řekla, že zatím to úplně neřešila, jelikož je brzy po porodu syna, který byl plánovaný, ale delší chvíli trvalo, než otěhotněla: „*Plánování druhého*

dítka bylo náročnější, delší chvíli to nešlo, ale nakonec se nám to povedlo...“ Respondentka číslo 1 se otázkou zabývala trochu déle, jelikož ona sama rodinu plánovala delší dobu a měla za sebou několik neúspěšných těhotenství. Uvedla obavu z toho, jestli se jí a manželovi vůbec povede mít dalšího potomka, jelikož je už starší a měla náročná předchozí těhotenství: „...už jsem překročila třicítku, trochu mám strach i z komplikací. Už krátce před otěhotněním dcery jsem se bála, že se mi to nikdy nepodaří, že třeba něco bylo špatně a anti-D po druhém potratu nefungovala správně.“ Vzápětí ale také dodala, že by si přála pro svou dceru alespoň jednoho sourozence, pokud to samozřejmě půjde z hlediska jejího zdraví.

Islám a těhotenství

Náboženství v životě respondentek hraje velkou roli, má vliv na spoustu aspektů a zcela určitě i na těhotenství. V otázce, *jaký je vlastně pohled islámu na těhotenství*, se neobjevil žádný velký rozdíl v odpovědích.

Respondentky číslo 1 a 2 prohlásily, že v islámu je dítě dar od Boha a také to, že hlavním cílem manželství je mít potomka. I respondentka číslo 3 potvrzuje svou odpověď, že dítě je dar od Boha, ale řekla, že dítě je také požehnáním a úkolem rodiče je se o něj dobře starat. Dle jejích slov je těhotenství zkouška a příprava na to, jestli rodič zvládne náročnou výchovu dětí. Navíc také poukázala na svou víru v Alláha a s naprostým přesvědčením řekla: „*Věříme, že Alláh ví nejlépe, co je pro nás dobré.*“

Tradice v těhotenství

Ženy na otázku, *jaké zvyky a tradice v době těhotenství dodržujete*, odpovídaly různě, vše je popsáno v následujících otázkách, ale společným faktorem byla modlitba pětkrát denně, která se dle slov respondentek stává důležitou součástí života těhotné ženy. Žena by proto na modlitbu neměla nikdy zapomínat a měla by se v ní věnovat prosbám za zdraví dítěte a za to, aby porod proběhl co nejlépe. Všechny také uvedly, že se modlily i za to, aby bylo dítě dobrým člověkem. Odpovědi respondentek se shodovaly i v tom, že v době těhotenství by žena měla číst 19. súru v Koránu, která hovoří o těhotenství Marie, matky Ježíše Krista.

Rozdíly v odpovědích nastaly v typu modlitby, konkrétně u respondentky číslo 1. Ta, kromě pravidelného modlení pětkrát denně, uvedla, že by se žena měla věnovat jednou denně i takzvané modlitbě **du'á**. „*Du'á je modlitba, která se provádí bez rituálních pohybů,*“ řekla respondentka číslo 1. Také při této modlitbě se má žena modlit za zdraví dítěte a jeho bohabojnost. Respondentka číslo 1 zároveň upozornila, že není důležitá pouze modlitba, ale

také to, jak budoucí maminka dítě vnímá. Sama se snažila vždy myslet pozitivně a vyvarovat se špatným pocitům. „*Já třeba až do 20. týdne prosila, aby to byla holčička. Na ultrazvuk jsem šla s přesvědčením, že to nechci zjistit, protože vím, že bych se cítila zklamaná a pak bych mohla dítěti dát pocit, že je nechtěné,*“ doplnila respondentka číslo 1.

Respondentka číslo 2 dodala, že k pravidelným modlitbám si vypsala na papírek z Koránu takzvané ájáty – verše, které schovala do krabičky a dala si ji na břicho, co nejbližší dítěti. „*Dala jsem je do takového pouzdra a to jsem přepásala na břicho,*“ upřesnila respondentka číslo 2. Co se přesně nacházelo v pouzdře žena nezmínila. Omluvila se s tím, že to je pouze mezi ní a Alláhem.

Předporodní kurzy

Na otázku, *zda navštěvovaly předporodní kurzy*, odpověděly respondentky následovně. Respondentka číslo 1 a 2 navštěvovaly předporodní kurzy v době těhotenství. Respondentka číslo 1 si navíc přála navštěvovat i plavání pro těhotné, avšak toto jí nebylo umožněno vzhledem k nedostupnosti této aktivity. Respondentka číslo 1 uvedla: „*Já chtěla na plavání pro těhotné, jenže to nebylo momentálně dostupné, miluju plavání i jen čvachtání se ve vodě.*“ Respondentka číslo 3 čerpala z veřejně dostupných zdrojů jako jsou internet a odborné knihy, ta jediná se předporodních kurzů neúčastnila.

Manžel a těhotenství

Řešíte otázku těhotenství a porodu s manželem? V případě této otázky bylo pro mě překvapující, že všechny ženy odpověděly, že jim manžel byl vždy oporou, a pokud to bylo možné, doprovázel je na různá vyšetření a nakonec s nimi byl i u porodu. Respondentka číslo 3 uvedla, že z důvodu časového vytížení manžela nemohl být on sám přítomen u jednoho z porodů. Všechny respondentky vnímaly své manžely jako psychickou podporu.

Pohlaví dítěte

Nechali jste se s manželem informovat od lékaře o tom, jestli čekáte chlapce, nebo děvčátko? Na tuto otázku sice všechny respondentky odpověděly, že si nakonec pohlaví nechaly říct, ale každá z nich pro to měla jiný důvod. Respondentka číslo 3 si přála znát pohlaví hlavně z praktických důvodů. „*Byla to jen zvědavost a pak taky lepší výběr jména, oblečení atd...*“ Respondentka číslo 2 byla naopak velice nedočkavá: „*Nemohli jsme to vydržet s manželem. Byli jsme hodně nedočkaví.*“ Poslední respondentka číslo 1 původně nechtěla znát pohlaví dítěte, jelikož si přála holčičku a měla strach, že to bude chlapeček. Přesto i ona se nakonec

pohlaví dítěte dozvěděla ještě před porodem a její přání mít děvčátko se splnilo: „*Na ultrazvuku malá celou dobu měla krásně roztažený nožičky, jako by chtěla říct: Maminko, neboj, já jsem holčička, hele!*“

Strava v těhotenství

Odpovědi na otázku, *jaká je doporučená strava v době těhotenství*, se v jistých bodech shodovaly. Respondentky uvedly, že strava, kterou by těhotná měla jíst, by se měla skládat ze spousty vitamínů. Měla by být také vyvážená. Všechny respondentky zmínily, k mému překvapení, že se doporučuje jíst datle. Žena by také v době těhotenství měla dbát na svou životosprávu. Respondentka číslo 3 navíc uvedla: „*Nepila jsem ani nekouřila.*“ Respondentka číslo 2 více poukázala na důležitost určitých potravin. Dle jejích slov se očividně věnovala výživě více než ostatní respondentky. Do jídelníčku zařadila navíc i mandle, granátové jablko, obyčejné jablko, ale i zeleninu a maso: „*...v prvních třech měsících jsem každý den jedla dvě datle a také mandle, které jsem si noc předtím namočila do vody. Je to dobré na energii... minimálně ty datle, jelikož žena v prvním trimestru je hodně unavená. Ve druhém trimestru jsem přidala granátové jablko do jídelníčku a také obyčejný jablko, každý den. To granátové jenom v pátek. Je to dobrý pro rozvoj mozku miminka. V posledním trimestru jsem jedla mnoho ořechů. Zelenina je také doporučována každý den a maso jenom dvakrát za týden.*“

Uvolnění v těhotenství

Co vám zakazuje víra v době těhotenství? Odpověď na tuto otázku ženy převedly spíš na to, co žena v těhotenství nemusí. Všechny tři respondentky totiž řekly, že žena nemá zakázáno nic, ale je osvobozena od určitých povinností. Poukázaly na osvobození třeba od půstu v období měsíce Ramadánu. Respondentka čísla 1 také řekla, že pokud si žena přeje, nemusí plnit v době těhotenství manželskou povinnost: „*Žena má právo odmítnout manžela, co se týká plnění manželské povinnosti.*“

Respondentka číslo 3 navíc upozornila na to, že pokud žena není schopná provádět rituální pohyby při pravidelné modlitbě, může pohyby pouze napodobovat, a tím plnit důležitou povinnost modlitby: „*Když už to nejde, může se sedět na židli a napodobovat pohyby. To platí i pro staré lidi nebo nemocné. Takže se třeba vůbec neshýbá dolů až na zem, pouze ohne tělo vsedě na židli a zase se narovná.*“

6.2 Porod

V této kapitole předkládáme shrnutí souboru otázek týkajících se porodu. Cílem je zde odpovědět na otázku: „*Jak ženy prožívaly porod a co u nich hrálo důležitou roli z hlediska víry?*“ Každá z žen popsala svůj porod a všechny se snažily co nejpřesněji zodpovědět položené otázky.

Představa porodu

Jakou jste měla představu o porodu? U této otázky se shodly respondentky číslo 2 a 3 v tom, že každý z jejich porodů byl odlišný, a proto už žádnou představu raději neměly. U prvního porodu se ale těšily na dítě. Respondentka číslo 2 řekla, že první porod byl akutní císařský řez a že si takový průběh porodu vůbec nepředstavovala. Bylo to ale nutné, jelikož bylo v ohrožení její dítě. „*Když mi to oznámili, tak jsem měla strach. Chtěla jsem родit přirozeně, ale bohužel to nešlo, malé se u mě už vůbec nelíbilo,*“ uvedla respondentka číslo 2. Respondentka číslo 3 má za sebou císařský řez, spontánní porod hlavičkou i koncem pánevním a také porod pomocí kleští. Prohlásila, že si nikdy nemyslela, že její porody takto dopadnou: „*Při posledním porodu jsem už žádnou představu radši neměla. Řekla jsem si, že to prostě nějak dopadne.*“ Představa respondentky číslo 1 byla taková, že si chtěla porod co nejvíce užít. Měla sice strach, ale těšila se na svoji dcerku: „*Představovala jsem si, že to bude bolet, to ano, ale pak budu konečně máma a už mi to nikdo nevezme.*“

Modlitba za porod

Jaký vliv má Vaše víra na porod? K této otázce patřilo šest dodatečných otázek, které pomohly se sběrem informací ohledně porodu.

Respondentky 1 a 2 uvedly, že se modlily, dokud jim neodtekla plodová voda, od té chvíle se modlily v duchu. Prosily za dobrý porod a za to, aby všechno zvládly. Všechny tři ženy také řekly, že manžel u porodu četl nahlas úryvky z Koránu. Respondentka číslo 1 se přiznala, že ji manželův hlas uklidňuje, a proto se cítila pohodověji: „*Byla jsem ráda, že manžel četl Korán. Hlavně proto, že mě to uklidňuje. Má příjemný hlas.*“ Respondentka číslo 3 navíc s jistotou řekla, že víra jí pomohla v tom, aby vše v klidu zvládla, poznamenala také to, že v průběhu porodu odříkávala prosby po celou dobu: „*Prostě jsem se jen modlila, a tím v době porodu myslím jen ústní odříkávání proseb pro sebe, samozřejmě ne klasickou modlitbu.*“

Manžel u porodu

Na otázku, *kdo byl z rodiny u porodu*, odpověděly všechny ženy shodně. Dle jejich slov byl vždy u porodu manžel, ten je také provázal až do druhé doby porodní a strávil s nimi všechny chvíle po porodu. Respondentka číslo 3 jenom upozornila, že u jednoho porodu nemohl být manžel přítomný, jelikož byl pracovně mimo město.

Šátek u porodu

Jak jste řešila zahalování u porodu? Informace od žen se shodují v tom, že pokud v místnosti není přítomen jiný muž než manžel, není třeba řešit otázku ohledně zahalování za pomoci šátku. Respondentka číslo 1 ale na tuto otázku odpověděla velice rozhořčeně, jelikož ona si pro případ toho, že by přišel do místnosti cizí muž – lékař, vzala do porodnice šátek, který by bylo možné velice rychle nasadit. Bohužel po oslovení porodní asistentky, kterou poprosila, zda by jí mohla dopředu říct, že do pokoje vejde muž – lékař, se nedočkala příjemného chování: „*Schválně jsem měla nachystané šátky, které se nasazují jen přetažením přes hlavu, ovšem dáma, která v tu chvíli se mnou mluvila, se na mě koukala, jako bych po ní chtěla změnit koloběh světa, a odvětila, že na takovou pitomost nikdo během akutní situace čas mít nebude.*“ Respondentky číslo 2 a 3 řekly, že naštěstí u jejich porodů byly vždy ženy, takže to nakonec řešit nemusely.

Farmakologie při porodu

Využila jste nějaké farmakologické tišení bolesti? Jaké? U respondentek číslo 2 a 3 je nutné dodat, že mají za sebou císařský řez, takže obě využily farmakologického tišení bolesti hlavně po porodu. Respondentka číslo 1 využila v první době porodní epidurální analgezii a využila možnosti Entonoxu. Respondentky číslo 2 a 3 nevyužily v první době porodní žádné farmakologické tišení bolesti. Položila jsem jim tedy ještě jednu otázku. *Je nějaké omezení ohledně farmakologické léčby bolesti z hlediska islámu?* Respondentky číslo 1 a 2 řekly, že o žádném omezení neví, ale respondentka číslo 3 odpověděla, že by léky neměly obsahovat zakázané látky, jako alkohol nebo vepřovou želatinu. Uvedla také, že pokud by neměla na výběr, vzala by i lék se zakázanou přísadou: „*Neměly by být léky s obsahem alkoholu a tobolky z vepřové želatiny. Ale je na to více názorů. Když je na výběr něco jiného, určitě to upřednostním, pokud ne a musela bych lék brát, vezmu ho. Jinak mě žádné omezení nenapadá.*“

U porodu pouze ženy

Jaké jste měla speciální požadavky na porod? V případě této otázky ženy řekly, že porodní plán neměly, ale že požadovaly u porodu pouze ženy. Odpovědi respondentek se shodovaly i v tom, že jim bylo vždy vyhověno, a to i respondentkám číslo 2 a 3, které mají za sebou císařský řez. Respondentka číslo 3 o tom prohlásila, že to bylo štěstí: „*Chtěla jsem ženskou lékařku, pokaždé jsem měla štěstí a měla službu žena...*“ Vzhledem k této odpovědi jsem se zeptala na další otázku. *A co kdyby vás musel ošetřit muž?* Respondentky číslo 1 a 2 řekly, že by si přály, aby u toho byl přítomen manžel, ale nechaly by se ošetřit. Respondentka číslo 3 řekla, že kdyby nebyla možnost ošetření od ženy, nechala by se ošetřit od muže.

Strava v nemocnici

Jak jste řešila stravování v nemocnici? Na tuto otázku odpověděla respondentka číslo 2, že v nemocnici měla možnost si objednat stravu *halál*. Respondentky číslo 1 a 3 si v nemocnici vybraly vegetariánskou dietu, respondentka číslo 3 ještě zmínila, že si nechala donést jídlo manželem.

6.3 Období po porodu

Poslední soubor otázek v struktuře rozhovoru byl věnován nejen matce po porodu ale i novorozenci. Za pomoci deseti dílčích otázek bylo cílem dopátrat se odpovědi na celkovou otázku: „*Jak probíhalo období šestinedělí a jaké rituály se vztahovaly na novorozence?*“

Rituály okolo novorozence

Jaké jsou rituály při narození dítěte? Odpovědi na tuto otázku se lišily pouze v drobnostech. Respondentky 1 a 3 uvedly jako první rituál, při kterém se novorozenci šeptá do pravého ucha Adhan, což je volání k modlitbě. To by se mělo provést po porodu a měl by to udělat otec dítěte. V tu chvíli se z novorozence stává muslim. Respondentka číslo 3 dodala, že pokud manžel není přítomen u porodu, může tento rituál vykonat, až když dítě poprvé vidí: „*Když nemohl hned po porodu, tak prostě poprvé když miminko viděl.*“ Respondentka číslo 2 také uvedla obdobný rituál s rozdílem, že Adhan se má šeptat do obou oušek novorozence a že muž, který rituál vykonává, nemusí být pouze otec, ale může to být také dědeček, bratr nebo dobrý přítel z rodiny.

Respondentka číslo 1 uvedla zvyk, kdy se dítěti dá do pusy rozžvýkaná datle nebo kapka medu. Informovala o tom, že dnes už med není doporučován. Tento rituál by se měl provádět před pošeptáním Adhanu do ouška: „*Tatínek rozžvýká kousek datle nebo může použít kapku medu a dá miminku do pusinky, dneska se nedoporučuje med miminkům před 12 měsícem.*“ Respondentka číslo 3 rituál s datlí zmínila také, ale s manželem ho neprovedli.

Dalším popsáním rituálem byla obřízka u chlapců. Ta by se měla provést v sedmém dni života kojence. Respondentka číslo 3 uvedla, že by měla být obřízka provedena do desátého dne života.

Respondentky 1 a 2 zmínily také rituál, kdy se po narození miminku oholí vlasy, a ty se posléze zváží. Váha vlásků novorozence by se měla vyplatit zlatem nebo penězi a tento obnos by se měl darovat na charitu.

Jméno by dítěti mělo být dáno, dle slov respondentky číslo 1, do sedmého dne jeho života: „*Jméno by miminko mělo dostat první nebo sedmý den po narození, přičemž sedmý je doporučovanější.*“ Zbylé dvě respondentky se o tomto zvyku, kdy a jak dát dítěti jméno, nezmínily.

Rozdílnost v pohlaví

Je rozdíl, jestli se narodí chlapec, nebo děvče? Odpovědi žen na tuto otázku byly shodné, jelikož prohlásily, že vzhledem ke společnosti a době, ve které žijí, je jedno, jestli narozené dítě bude dívka nebo chlapec. Dle respondentek jsou v islámu vítána obě pohlaví. Respondentka číslo 1 k tomu navíc řekla, že i v dnešní době se najdou ti, kteří upřednostní víc chlapce před děvčetem, a nezáleží na tom, jestli ta osoba vyznává islám: „*Záleží na člověku. Někteří chlapi upřednostní kluka, ženy chtějí děvče a nesouvisí to s náboženstvím.*“ Respondentka číslo 2 dodala, že podle islámu narození dcery zajistí vstup do nebe: „*Když se narodí jako první dcera, tak se věří, že to bude právě ona, která otevře bránu do nebe rodičům.*“

Oslava narození

Jakým způsobem oslavujete narození dítěte? Respondentky uvedly podobnou odpověď, která se odlišovala v jedné věci, a to v tom, jaké zvíře je na oslavu narození dítěte zabito, ale pouze respondentka číslo 2 pojmenovala oslavu narození dítěte jako **Akiku**. Podle jejích slov se na počest dítěte zařizne koza nebo kráva, udělá se hostina pro příbuzné, a co se nesní, dá se chudým lidem. Respondentka číslo 1 uvedla, že maso by mělo být z ovce nebo kozy. Zajímavé je, že podle respondentky číslo 1 je rozdíl v tom, kolik se porazí zvířat u děvčete a kolik u chlapce: „*Při narození holčičky jedna ovečka nebo koza. Při narození chlapečka pak dvě ovečky nebo dvě kozy.*“ I podle respondentek číslo 1 a 3 se pozve na hostinu rodina a maso, co zbyde, se dá chudým. Respondentka číslo 3 uvedla, že poražené zvíře má být jehně. Ve spojení s touto oslavou připomíná i to, že dítěti se má přát mnoho dobrého a dítě může být i obdarováno: „*Porazí se jehně speciálně pro tento účel a uvaří se jídlo. Pozvou se lidé. Společně se nají. Je v tom hodně požehnání. Pozvaní blahopřejí rodičům, říkají prosby pro dítě, aby bylo zdravé, a tak dále... Kdo chce a může, něco daruje.*“

Šestinedělí

Kdo Vám v domácnosti po porodu pomáhal? Ženy o tomto období nemluvily příliš pozitivně. Nebylo to jednoduché ani pro jednu z respondentek. Respondentky 1 a 3 řekly, že si musely poradit samy. Neměly nikoho, kdo by jim pomohl. Respondentka číslo 2 uvedla, že jí párkrát přišel někdo na pomoc, ale stejně většinu věcí musela zvládnout sama. „*Občas mi přišla pomoci kamarádka a rodina, ale tohle musí každá žena zvládnout,*“ řekla smutně respondentka číslo 2.

Zvyky v šestinedělí

Jaké zvyky v období šestinedělí dodržujete? Respondentky uvedly, že v době šestinedělí se žena nemodlí. Začne až po skončení krvácení a hned po něm se žena musí rituálně vykoupat, od té chvíle se zase modlí pětkrát denně. V této době nedrží ani půst v měsíci Ramadánu. Respondentka číslo 1 se zmínila o tom, že slyšela o zvyku, kdy v některých kulturách žena zůstává celé šestinedělí doma v posteli a pomáhají jí blízké ženy: „*Spíše kulturní zvyk, že žena po porodu zůstává v posteli 40 dnů a práci v domě zastanou jiné ženy, třeba sestry, matka novopečeného rodiče, kamarádky, sousedky.*“ Jiné zvyky vzhledem k náboženství ženy neuvedly.

Halál strava

Stravujete se vždy halál? Respondentky v tomto případě odpověděly, že se vždy stravují halál. Berou to jako součást života, která k nim prostě patří. Když jsem se zeptala, jestli existuje nějaká výjimka, respondentky číslo 2 a 3 prohlásily, že o žádné neví. Respondentka číslo 1 řekla, že musí nějaká výjimka existovat, ale jaká přesně mi neřekla: „*Musí existovat, člověk přeci nezemře hladu.*“ Přesto všechny řekly, že tuto tradici dodržují vždy, kdy mohou, a žádné výjimky nehledají.

Strava v šestinedělí

Jak by měla vypadat ideální strava v době šestinedělí? V tomto případě respondentky 1 a 3 neuvedly žádnou specifickou stravu. Pouze mě informovaly o tom, že strava může ovlivnit kojení, a proto je třeba si dávat pozor na některé potraviny. Respondentka číslo 2 řekla, že v té době jedla fíky a datle, též informovala o tom, že si musí dávat pozor na některé potraviny, jelikož stále kojí: „*Také jsem začala v té době jíst datle a i fíky. A jelikož jsou obě moje děti kojenný, tak si musím celkově dávat pozor, co jím.*“

Kojení v Koránu

Řeší islám nějakým způsobem kojení? Respondentka číslo 1 mi ukázala přímo část Koránu, kde se nachází informace ohledně kojení – súra 2, Kráva. Žena by měla kojit dle této části Koránu celé dva roky. K tomu respondentka číslo 1 dodává, že pokud žena kojí dítě jiné ženy, tak jsou tyto děti blízce příbuzné a nemohou se v budoucnosti sezdat: „*... když je kojná, tak všechny ty děti, které kojí, jsou příbuzné. Nemůžou se vzít. Rozumíte mi? I to je v Koránu...*“ Respondentka číslo 2 mi sdělila stejnou informaci s tím, že pokud žena kojí, muž k ní má vyživovací povinnost: „*Pokud žena kojí a muž by se s ní rozvedl, tak po celou dobu kojení by*

měl muž ženu živit. Samozřejmě, pokud je to dítě jeho...“ Respondentka číslo 3 řekla stejnou odpověď jako respondentka číslo 1.

Sirotci

V některých rodinách ve střední Evropě je zvykem určit dítěti opatrovníka v případě nenadálé události v rodině novorozence. Jakým způsobem je postaráno o dítě ve Vaší kultuře? V případě této otázky byla velice aktivní respondentka číslo 2. Uvedla, že o dítě se vždy postará nejbližší příbuzný muž v rodině, neexistuje kmotr jako v křesťanství: *„Pokud přijde dítě o rodiče, tak se o něj postará nejbližší muž v rodině. Třeba jeho strýc, dědeček... V islámu by neměli být osamocení sirotci. Vždycky se o ně někdo postará. Pokud nemá vůbec rodinu, tak přítel rodiny.“* Respondentka číslo 1 odpověděla obdobně, ale navíc uvedla, že pokud má sirotek nějaké peníze, tak ten, kdo se o něj stará, by neměl na toto jmění sáhnout, pouze v případě, že to potřebuje. Díky citaci z Koránu uvedla, že opatrovník by měl svého chráněnce prozkoušet a až potom mu dát jeho dědictví: *„Korán se zmiňuje o sirotcích v tom smyslu, že ten, kdo se ujme péče o sirotka a má dostatek vlastních prostředků, nemá vztahovat ruku na majetek nebo dědictví sirotka. Ten, kdo však nemá majetku, smí si vzít ze sirotkova jen to, co je bezpodmínečně nutné. A až dospějí do schopnosti samostatně a zodpovědně rozhodovat, otestujte je v úsudku a teprve pak jim vydejte majetek jejich...“* Respondentka číslo 3 uvedla stejné odpovědi, jak předchozí ženy.

Zdroje informací

Jaké jsou vaše zdroje pro všechny zvyky? Respondentky odpověděly, že informace se nachází v Koránu a v sunně. V těchto knihách se nachází vše ohledně každodenního života muslimů. Respondentka číslo 2 se vyjádřila, že informace měla i od žen z mešity, do které chodí, předávají se ústně z generace na generaci: *„O stravě a jiných věcech jsem se dozvěděla od žen z mešity. Pověděly mi o všem a předaly mi své zkušenosti. Takto se často předávají informace.“*

7 DISKUZE

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou zvyky a tradice muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí. Hlavní cílová otázka byla rozdělena na tři dílčí průzkumné otázky, které jsou zhodnoceny v rámci diskuze. Dotazované byly muslimské ženy, které k této víře konvertovaly před více než pěti lety. Vzhledem k tomu, že islám vyznává velké procento lidí a je rozprostřeno po celém světě, odlišují se zvyky v těhotenství, porodu a šestinedělí podle místa, kde přesně žena vyznávající islám žije (Mendel, 2015, s. 30-32). Toto jsou limity práce, jelikož ta se zaměřuje pouze na islámské ženy, které žijí ve střední a západní Evropě, jinak by vypadal průzkum o zvycích a tradicích v práci, kde by byly osloveny ženy z Čechenska, Afghánistánu nebo třeba Egypta. Jistě by bylo velmi zajímavé, v rámci jiné práce, zjišťovat odlišnosti zvyků a tradic těchto žen. Odpovědi respondentek byly porovnávány s informacemi, které jsou zaznamenány v teoretické části, s edukačním materiálem pro muslimské ženy od Merali a Merali (2015) a také s projektem Tóthové a kolektivu (2012), který je součástí její knihy.

Průzkumná otázka č. 1: Jak ženy vnímaly těhotenství a jaký vliv na ně měla muslimská víra?

Hlavním cílem této otázky bylo zjistit, jak ženy, které byly zapojeny do průzkumu, vnímaly své vlastní těhotenství a jak je ovlivňovala víra v průběhu celého období těhotenství. K zodpovězení otázky bylo určeno prvních deset dílčích otázek ve struktuře plánovaného rozhovoru. První tři otázky zjišťovaly, jak vůbec ženy samotné vnímaly těhotenství a také to, jaké mají plány ohledně počtu dětí ve své rodině. Když respondentky mluvily, bylo vidět, že rodina je pro ně v životě jednou z hlavních priorit. Jejich vnímání těhotenství bylo velice pozitivní. Nadšení, které provázelo ženy v průběhu odpovídání na otázky ohledně vnímání těhotenství, přenášely i na mě samotnou. Všechny tři ženy uvedly, že si přejí velkou rodinu. Dle toho, jak se ženy vyjadřovaly o budoucnosti ohledně dětí, si myslím, že všechny tři respondentky jsou rodinně založené. A to nejen z hlediska víry, ale také osobního přesvědčení. Samotná respondentka číslo 1 by si přála mít minimálně ještě jedno dítě, pokud to zdraví dovolí, to poukazuje na to, že žena si sice přeje velkou rodinu, ale sama si uvědomuje, že se musí hlavně starat o dítě, které má nyní.

Otázka číslo 4 se zabývala názorem islámu na těhotenství. Respondentky uvedly, že dítě je darem od samotného Boha. Dítě je v islámu považováno za jeden z nejdůležitějších aspektů rodiny a zároveň je spojováno se šťastným manželstvím. V oblasti týkající se dítěte a jeho

výchovy je v islámu mnoho ustanovení, které se opírají o to, že samotný Prorok byl sirotek. Dobrá výchova je základ pro dítě, které by mělo být hodné a bohabojné (Ostřanský, 2009, s. 39-41).

Cílem otázky číslo 5 bylo zjistit, jaké tradice v souvislosti s těhotenstvím respondentky dodržovaly. Ženy v první řadě uvedly modlitbu. Modlitba je součástí muslimského života. Patří mezi pět pilířů islámu, jak je uvedeno v teoretické části. Respondentka číslo 1 zmínila i modlitbu zvanou du'á, o té se zmiňuje Ostřanský (2009) ve své knize, kde tvrdí, že tato modlitba nemá žádná přesná pravidla a jedná se o modlitbu prosebnou. Doporučení k modlitbě du'á se nachází v edukačním materiálu pro těhotné ženy od Merali a Merali (2015). Další ze zjištěných společných zvyků je čtení 19. súry v Koránu, která se zabývá těhotenstvím Marie s Ježíšem. I tento zvyk je doporučován dle edukačního materiálu od Merali a Merali (2015). Naopak zvyk respondentky číslo 2, která zmínila přepásávání krabičky s modlitbou na břicho, nebyl nalezen v žádném zdroji, jenž je uveden v práci. Domnívám se, že jde o soukromý zvyk dané komunity, ke které respondentka patří. Z mé strany nebylo možné jej vyhledat a potvrdit jej. Respondentka číslo 1 také uvedla vliv psychiky na plod, na což také upozorňuje edukační materiál od Merali a Merali (2015), kde se přímo doporučuje, aby se žena nevystavovala negativním myšlenkám a snažila se myslet pozitivně. Dle mého názoru je psychika nastávající matky jedním z nejdůležitějších aspektů, které mohou ovlivnit vývoj dítěte.

Otázky 6 a 8 jsou věnovány tomu, jestli ženy navštěvovaly předporodní kurzy a nechaly si říct pohlaví dítěte. V případě předporodních kurzů dvě ženy kurzy navštěvovaly. Všechny tři respondentky se ale aktivně zajímaly o těhotenství, což dle mého názoru může poukazovat na to, že ženy nechtějí jenom velkou rodinu, ale chtějí se na příchod dítěte i dobře připravit. Navíc i v edukačním materiálu od Merali a Merali (2015) se doporučuje, aby se žena informovala o nastávajícím porodu, a to buď od zkušenější ženy, nebo lékaře. Otázka číslo 8 navíc ještě ukazuje, že všechny ženy si nechaly říct pohlaví dítěte, sice každá z nich z jiných důvodů, ale žádná z nich diagnostiku neodmítla. Výsledek této otázky se shoduje s výsledkem práce Tóthové a kolektivu (2012), kde všech sedm respondentů uvedlo, že neodmítli žádné diagnostické vyšetření.

Ohledně výsledku otázky číslo 7 jsem byla velice zaskočena. V otázce se poukazovalo na to, zda ženy řešily těhotenství se svým manželem. Možná pod vlivem předsudku jsem si myslela, že islámská žena těhotenství se svým mužem neřeší. Opak byl pravdou. Všechny tři ženy mi

sdělily, že manžel byl vždy přítomen u všech vyšetření a aktivně se zajímal o budoucího potomka.

Otázka číslo 9 měla informovat o doporučené stravě v těhotenství. Výsledek otázky ukazuje na to, že všechny ženy se snažily žít zdravě a také že všechny do svého jídelníčku zařadily datle. Toto ovoce je zmiňováno v průběhu celého procesu těhotenství, porodu i šestinedělí, jelikož datle jedla Marie v době těhotenství, a to je popsáno přímo v 19. sůře Koránu. Respondentka číslo 2 navíc zmínila specifické druhy ovoce, které jsou doporučovány pro dobrý vývoj dítěte i edukačním materiálem od Merali a Merali (2015).

V případě otázky 10, kde ženy odpovídaly na to, jestli je něco v době těhotenství zakázané, se shodly na tom, že není nic, co by bylo přímo zakázané, ale těhotná žena se například nemusí postit v období měsíce Ramadánu. Tento výsledek otázky se shoduje s teorií, která byla popsána v práci. Respondentka číslo 3 uvedla také to, že pokud žena už není fyzicky schopná provádět rituální pohyby při modlitbě, může si modlitbu ulehčit. I to se dá potvrdit v teoretické části, a to fatwou doktora Muhammada Sáliha al-Munadžidy. Respondentka číslo 1 uvedla to, že žena má právo odmítnout manžela z hlediska manželské povinnosti. V tomto případě nemohu tento zvyk potvrdit, jelikož existuje část přeložených hádísů, které tvrdí, že pokud žena odmítne svého muže v posteli, bude na ni Alláh nahněvaný, a to do doby, než svou manželskou povinnost splní (Warner, 2015, s. 51).

Průzkumná otázka č. 2: Jak ženy prožívaly porod a co u nich hrálo důležitou roli z hlediska víry?

V případě otázky číslo 2 mělo být poukázáno na to, jak probíhal porod žen a jaké zvyky se při porodu dodržují z hlediska víry. K této průzkumné otázce patří 7 otázek ze struktury rozhovoru, a to od otázky číslo 11 po otázku číslo 17. Ženy na porod vzpomínaly rády a snažily se co nejvíce informovat o zvycích, které mají s porodem spojené.

Odpovědi na otázku číslo 11 byly velice individuální. Ženy tahle otázka dokonce velice pobavila. Respondentka číslo 3 prohlásila, že si už poslední porod raději nijak nepředstavovala, jelikož každý porod byl jiný a vždy ji něco překvapilo. Obdobně odpověděla respondentka číslo 2, která má za sebou dva porody a řekla, že se porod sice zkomplikoval, ale nakonec to dopadlo dobře. Ženy v tomto případě nemluvily nijak smutně, naopak braly vše tak, jak to je, a přijaly jako fakt tu skutečnost, že každý porod je jiný a že představu může mít člověk jakoukoliv, ale realita bývá vždy velice odlišná. Respondentka číslo 1 se hlavně těšila na svou dceru a v tom viděla největší motivaci. Ta jediná nemohla hodnotit jiné porody,

jelikož je primipara. Já si myslím, že je lepší, pokud si žena najde motivaci, jelikož není dobré, když se rodička upne na to, že porod bude mít nějaký průběh. Žena pak může být zbytečně zklamaná.

Následných šest otázek se věnovalo přímo porodu. V odpovědi na otázku číslo 12, kde bylo cílem dozvědět se něco o zvycích v období porodu, je opět společným bodem modlitba. Respondentky 1 a 2 řekly, že se modlily formou klasické modlitby až do porodu, kdežto respondentka číslo 3 řekla, že využívala pouze odříkávání modlitby. Přesto se všechny ženy v době porodu modlily. Doporučení modlitby se nachází též v edukačním materiálu od Merali a Merali (2015). Zde se opakuje to, že modlitba je důležitou součástí života ženy vyznávající islám. Všechny respondentky zmínily, že jejich manžel u porodu četl Korán. Čtení Koránu je způsobem promlouvání k Bohu, jak uvádí ve své knize Hammudah Abd Al-Átí (2010). Myslím, že pokud se žena díky předčítání Koránu uklidní a přestane na chvíli sledovat bolest v první době porodní, může to pomoci samotnému běhu porodu.

V 13. otázce ženy odpovídaly na to, kdo z rodiny byl u porodu. Všechny ženy se vyjádřily, že s nimi byl u porodu manžel. Tahle otázka souvisí s otázkou číslo 7, kdy ženy řekly, že muži jim byli v době těhotenství vždy oporou. Zde si myslím, že je to ovlivněno tím, že ženy žijí v Evropě, kde je přítomnost mužů u porodu obvyklejším jevem. Domnívám se, že muži v tradičně muslimské zemi k porodům příliš nechodí, to je ale dáno kulturním zvykem dané země. Otázka číslo 14 se zabývala nošením šátku na porodním sále. Jak bylo zmíněno v teorii, šátek je často nedílnou součástí života muslimské ženy. V případě respondentek bylo štěstí, že je vždy ošetřovaly ženy a nemusely šátek řešit. Přesto respondentka číslo 1 měla negativní zkušenost. Myslím si, že porodní asistentka se zachovala trochu nepřiměřeně, zvláště proto, že v tu chvíli nenastala žádná akutní situace. Podle mě záleží tohle vše na domluvě s personálem a nemyslím si, že nošení šátku je nevyřešitelný problém.

U odpovědi k otázce číslo 15, která se zabývala tím, zda ženy využily farmakologické léčby, všechny tři ženy potvrdily, že využily nějaký typ farmakologické léčby bolesti. Očividně ženy neměly žádný rozpor s vírou ohledně farmakologické léčby. V některých částech sunny, uvedené v knize od Warnera (2015), se objevují hádisy o tom, že pokud existuje lék na nemoc, má se využít. Z tohoto důvodu usuzuji, že islám nemá problémy s farmakologickou léčbou. Zajímavá však byla odpověď na otázku, jestli existuje nějaké omezení. Respondentka číslo 3 zmínila, že ano a že jsou to výrobky z vepřové želatiny a léky s obsahem alkoholu, což se shoduje s teorií, kdy mezi zakázané potraviny patří vepřové a alkohol. Tuto zjištěnou

informaci lze nalézt také v práci Tóthové a kolektivu (2012), kde respondenti (32 % respondentů) uvedli, že by odmítli léky obsahující alkohol. V knize se Tóthová (2012) zmiňuje i o tom, že v islámu je povoleno využívat farmakologickou léčbu a všech možností k záchraně života.

Otázka číslo 16 se zabývala požadavky na porod. V tomto případě všechny uvedly, že si přály, aby je ošetřovala žena. Výsledky této otázky se dají porovnat s výsledky práce Tóthové a kolektivu (2012), kde všech 7 respondentů odpovědělo, že by si vždy přáli, aby je ošetřoval v nemocnici personál stejného pohlaví z čehož usuzují, že je to pro pacienty/klienty velmi důležitý aspekt péče. Otázka číslo 17 se dotýkala tématu stravování v nemocnici. Jak je zmíněno v teorii i stravování má v islámu svá pravidla, která se týkají nejen zakázaných potravin, ale také způsobu zpracování masa. Respondentka číslo 2 uvedla, že měla v nemocnici stravu halál, což příkládám tomu, že rodila ve velké porodnici, kde jsou na muslimské rodičky zvyklí. Ostatní respondentky volily stravu vegetariánskou, což je dle mého názoru jediné řešení, které lze využít v nemocnicích, kde nejsou připraveni na muslimské pacienty. V tomto případě lze výsledek porovnat s prací Tóthové a kolektivu (2012), kde všichni respondenti, kteří byli hospitalizováni v nemocnici, uvedli, že žádali vegetariánskou stravu. Zde jde také vidět, že i pacient/klient se může přizpůsobit nemocnici a najít si v obvyklém systému nějakou alternativu. Bylo by ale určitě mnohem lepší, kdyby každá nemocnice byla připravená na pacienta/klienta, který požaduje speciální stravu z hlediska víry.

Průzkumná otázka č. 3: Jak probíhalo období šestinedělí a jaké rituály se vztahovaly na novorozence?

Poslední průzkumná otázka se zabývá obdobím šestinedělí a také rituály, které se vztahují na dítě. K této průzkumné otázce patří posledních deset otázek ve struktuře rozhovoru, konkrétně otázky číslo 18 až 27. Ženy v tomto případě informovaly i o rituálech, které samy neprováděly, ale vědí, že se využívají.

Otázka číslo 18 se zaměřovala na rituály u novorozence. Všechny tři respondentky uvedly rituál, kdy se dítěti šeptá do ouška Adhan, pouze jedna z respondentek upřesnila u rituálu drobný rozdíl, a to, že se dítěti šeptá do obou oušek. Ostatní uvedly, že se šeptá do pravého ouška. V porovnání s příručkou od Merali a Merali (2015) se tento rituál také trochu odlišuje, zde bylo uvedeno, že by se do pravého ouška měl šeptat Adhan, ale do levého Iqāmah. Žádná z žen to takto neuvedla. Mezi další zmíněné rituály patřilo vkládání datle do

úst, o tomto rituálu je zmínka v knize od Hájka (2016), kde se rituál nazývá Tahneek. Dalším zmíněným rituálem byla chlapecká obřízka, která by měla být provedena do sedmého dne života. V tomto případě bych chtěla zmínit osobní poznatek, kdy je často islám neprávem spojován s ženskou obřízkou. Islám pouze doporučuje mužskou obřízku, jak je zmíněno v teoretické části práce, ale o ženské obřízce nemluví ani Korán, ani žádná prorocká tradice. Dle knihy od Mendala (2018) se ženská obřízka objevovala ještě před vznikem islámu, navíc se ve své knize zmiňuje i o tom, že obřízku praktikují nejenom někteří muslimové, ale i křesťané. Ženská obřízka není z hlediska islámu povinná a v Sudánu je dokonce zakázána. Respondentky se také zmiňují o rituálu, při kterém se oholí dítěti vlásky. Tento rituál byl popsán v knize od Hájka (2016). Jediná respondentka, číslo 1, se zmiňuje o tom, že dítěti by se mělo dát jméno do sedmého dne života. O tomto se píše dopodrobna v edukačním materiálu od Merali a Merali (2015). Zde je zmíněno i to, že dítě by mělo být pojmenováno v době, kdy je ještě v děloze. Žádná z žen se nezmínila o tom, kdy si přála své dítě koupat nebo o jiném rituálu, jako třeba vkládání vody do úst dítěte nebo kapání mateřského mléka do nosních dírek, jak bylo popsáno v teoretické části, zdrojem v tomto případě byl edukační materiál od Merali a Merali (2015).

V otázce číslo 19 se rozebírala rozdílnost v narození děvčete a chlapce. V tomto případě ženy odpověděly, že v islámu jsou vítaná obě pohlaví, což je potvrzeno i v Koránu a sunně. Na druhou stranu jsem se setkala s hádísy – sunnou, kde se o ženách nemluvilo příliš v dobrém, ovšem nic z toho se netýkalo čerstvě narozených dětí a Prorok přímo řekl, že je pro ženu dobré, když se narodí děvče (Warner, 2015).

S ženami byla probírána i otázka ohledně oslavování narození dítěte – otázka číslo 20. Všechny ženy zmínily stejný rituál, i když ho ne všechny pojmenovaly. Akika je rituál, při kterém se zabije zvíře – dle sunny není uvedeno jaké přesně, ale samozřejmě to nesmí být zvíře zakázané – nečisté. Maso se následně uvaří a rozdělí mezi nejbližší a potřebné. Zvíře musí být zabito dle halál. V příručce Merali a Merali (2015) je akika doporučována sedmý až dvanáctý den po porodu.

Od otázky číslo 21 jsem se s ženami začala zabývat obdobím šestinedělí. Tato otázka mířila k tomu, kdo jim v té době pomáhal. Ženy v tomto případě odpověděly, že bohužel nikdo. Nebyla to zrovna veselá část rozhovoru. Z vlastní zkušenosti z praxe vím, že toto období může být pro některé ženy velice náročné jak po stránce fyzické, tak psychické. Respondentka číslo 2 uvedla, že jí párkrát přišla pomoci kamarádka, ale myslím si, že v této době by

upřednostnila více pomoci. V následné otázce ohledně zvyků, v otázce číslo 22, ženy uvedly, že v době šestinedělí se žena nemodlí ani nepostí v měsíci Ramadán, což se shoduje s tím, co je uvedeno v teorii. Respondentka číslo 1 navíc uvedla, že v některých kulturách žena tráví celé šestinedělí v posteli a je o ni pečováno. O tomto zvyku se mluví v knize Obuchové (2004), kde je všeobecně porod a těhotenství bráno jako ženská záležitost. Kapitola věnující se tomuto tématu je spíše zaměřena na arabský svět než přímo na islám, proto dle mého názoru nelze tento zvyk vztahovat na islám jako náboženství, ale spíše jako kulturní zvyk arabské země, kde lidé převážně věří v islám.

Otázky 23 a 24 se věnují stravování. Otázka 23 je zaměřena přímo na to, zda se ženy vždy stravují halál. Na tuto otázku odpověděly všechny ženy, že ano. Ženy ani nevyhledávají žádné výjimky ohledně stravování zakázaných potravin. V otázce 24 byla řešena ideální strava v období šestinedělí. Všechny tři ženy se shodly na tom, že si musí dávat pozor na to, co jí, jelikož kojí. Pouze respondentka číslo 2 uvedla, že v době šestinedělí do stravy přidala fíky. Ohledně stravy jsem nenašla žádná specifika, pouze mohu říct, že v Koránu se nachází přímo celá súra 95, Fíkovník. Nebyla jsem schopna nalézt jiné informace ohledně přidání fíků do stravy muslimské ženy v šestinedělí.

Otázka 25 řeší specifika kojení z pohledu islámu. Respondentky poukázaly na část súry, kde se kojení řeší. Část súry, kterou měly ženy na mysli, zní přesně takto: *„Matky kojí děti své plně dva roky, a to je pro toho, kdo chce, aby bylo dovršeno kojení. Na otci dítěte pak spočívá výživa i oblékání matek podle zvyklosti uznané. A není nikomu uloženo nad možnosti jeho; necht' matka žádná není zkrácena kvůli dítěti svému a necht' není otec žádný zkrácen kvůli dítěti svému. A dědici připadá stejná povinnost. Jestliže oba si přejí odstavení dítěte po vzájemné dohodě a poradě, pak to pro ně není hříchem. A jestliže chcete vzít pro dítě kojnou, není to pro vás hříchem pod podmínkou, že zaplatíte to, co dáváte podle zvyklosti. A bojte se Boha a vězte, že Bůh jasně vidí vše, co děláte.“* (Korán, 2:233) V citaci se vlastně nachází vše, co bylo od žen uvedeno. Žena by měla kojit plně dva roky, odstavení ale záleží na ženě i muži, a pokud si to budou přát, mohou dítě odstavit dříve. Je zde potvrzena i odpověď respondentky číslo 1, která uvedla, že muž by měl ženu zaopatřit v době, kdy kojí. Respondentky také uvedly, že pokud kojná kojí více dětí, ty se potom nemohou vzít. I toto tvrzení lze potvrdit z Koránu: *„A jsou vám zakázány jako manželky vaše matky, vaše dcery, vaše sestry, vaše tety z otcovy i matčiny strany, vaše neteře z bratrovy a sestřiny strany, vaše kojné a vaše soukojenky...“* (Korán, 4:23).

V otázce číslo 26 byla řešena problematika sirotků. Konkrétně zdali v islámu existuje někdo jako kmotr, který by se postaral o dítě, kdyby se něco stalo s rodiči. Zde mi bylo odpovězeno, že ne, ale pokud se rodičům něco stane, o dítě se stará nejbližší příbuzný muž. Pokud není, stará se o něj rodinný přítel. V Koránu se přímo nenachází to, že by se měl o sirotka postarat nejbližší, ale je zde možné nalézt, že by se k nim měl každý chovat spravedlivě: *„A dotazují se tě na sirotky, odpověz: spravedlivě se k nim chovat je dobré, jestliže s nimi jednáte, necht' jsou jako bratři vaši!“* (Korán, 2:220). Respondentka číslo 1 navíc uvedla, že ten, kdo se o sirotka stará by neměl ubírat z jeho majetku. Toto je dle Koránu považováno za hřích: *„Nepřibližujte se k majetku sirotků jinak než s dobrými úmysly, dokud nedosáhnou dospělosti! Dávejte dobré míry i spravedlivé váhy! My pak neukládáme duši břemeno žádné nad její síly. A když hovoříte, buďte spravedliví, i když se jedná o příbuzného, a dodržujte úmluvu s Bohem! A toto je to, co On vám přikazuje – snad budete toho pamětlivi!“* (Korán, 6:152)

Poslední otázka, číslo 27, se týkala toho, kde ženy čerpají všechny tyto informace. Odpověď byla jednoznačná, Korán a sunna. Respondentka číslo 2 navíc uvedla, že dostávala nějaké informace od žen z mešity, které se předávají z generace na generaci. V sunně je možné najít vše okolo každodenního života. Mým poznatkem je, že tyto knihy nebyly celé kompletně přeloženy do češtiny. Do češtiny jsou většinou přeloženy pouze populistické části, které skoro nikdy neměly nic společného s těhotenstvím, porodem nebo šestinedělím. Část je také přeložena do angličtiny, ale větší část je stále pouze v arabštině. Některé části sunny je možné najít na YouTube, kde jsou přeloženy a za pomoci videa předávány dále.

8 ZÁVĚR

Díky migraci se do ČR dostává čím dál tím více lidí, kteří si s sebou přináší i své náboženství. To může být občas velice rozdílné oproti kultuře, do které vstupují, a některým lidem se proto může zdát, že se vlivem svého náboženství tito jedinci nedokáží přizpůsobit životu v ČR. Tohle všechno však nezáleží na samotném náboženství, ale na lidech, kteří jej vyznávají. Pokud však někdo s odlišným náboženstvím přichází do nemocnice třeba právě s tím, že jeho manželka rodí, může více informovanosti o jeho víře a zvycích dopomoci k hlubšímu pochopení a ke zlepšení multikulturní péče.

V teoretické části práce jsou popsány základní pojmy multikulturalismu, které v dnešní době charakterizují některá odvětví společnosti. V další části je rozepsána historie náboženství a také způsob vyznání víry, který je pro každého muslima součástí života. Následná kapitola se věnuje ženám, a to hlavně jejich postavení dle Koránu a popisu jejich života. V podkapitolách se nachází informace ohledně zahalování, manželství, rozvodu, ale samozřejmě také těhotenství, porodu a šestinedělí. V závěru teoretické části se nachází poznatky týkající se péče o muslimskou pacientku.

Cílem průzkumné části práce bylo zjistit zvyky a tradice muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí. Průzkum poukazuje i na to, jak se ženy v průběhu těhotenství, porodu a šestinedělí cítily, a také na zvyky týkající se novorozence. Všechny tyto zvyky jsou pro většinu lidí v ČR neznámé, ale mohou dopomoci k pochopení toho, jak se těhotenství a porod islámské ženy odlišuje od těhotenství a porodu ženy nevěřící. Přes některé velice patrné rozdíly můžeme vidět i společné znaky. Snaha důvěřovat si, hledání podpory u manžela nebo sbírání informací od zkušenějších žen, to vše praktikují i ženy, které v Boha nevěří. Všechny ženy, které se zúčastnily průzkumu, rodily v nemocnici. Jedna z respondentek uvedla i negativní zkušenost ohledně nasazování šátku v porodnici. Z osobního pohledu nechápu, proč porodní asistentka takto zareagovala a proč taková malichernost musí narušovat atmosféru tak krásného okamžiku jako je porod. V tomto případě by stačilo pochopení, zachování profesionality, domluvy s rodičkou a možná i trocha znalostí, díky kterým by porodní asistentka věděla, že nasazení šátku je nutné pouze v přítomnosti muže.

Islám jako náboženství je v dnešní době velkým tématem nejen v televizi, ale i mezi lidmi. Často je možno vidět špatné vykládání zvyků a tradic zmíněného náboženství a pošpiňování této víry. Z hlediska prací a knih, které byly v rámci práce vyhledány, se autoři spíše zabývají kontroverzními tématy, jako právy žen a jejich zahalováním nebo islámským státem. Bylo by

dobré, kdyby se více knih zabývalo třeba výchovou dětí, anebo právě těhotenstvím, porodem a šestinedělím.

9 POUŽITÁ LITERATURA

‘ABD AL-‘ĀTĪ, Ḥammūda. *Zaostřeno na islám*. V Praze: Ústředí muslimských obcí, 2010. ISBN 978-80-904373-6-4.

ABDEL AZIM, S. *Ženy v islámu versus ženy v židovsko-křesťanské tradici-mýtus a realita*. Praha: Islámská nadace, 2010. ISBN 978-80-904373-7-1.

ANDREWS, M. a BOYLE, J. *Transcultural Concepts in nursing care*. 6. vydání. Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams, 2012. ISBN 978-1-60831-075-3

Český statistický úřad. *Cizinci v České republice* [online]. In: . Praha, 2018, s. 208 [cit. 2019-05-05]. DOI:290027-18. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61196236/29002718.pdf/571c5d12-3744-4d32-a8e2-e1a0f3f30e28?version=1.2>

Český statistický úřad. *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu* [online]. In: . Praha, 2014, s. 44 [cit. 2019-05-05]. DOI: 170220-14. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014.pdf/c533e33c-79c4-4a1b-8494-e45e41c5da18?version=1.0>

DŽIBRÍN, I. *Modlitba při porodních bolestech: Fatwy* [online]., 1[cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.islamweb.cz/fatwy/fatwa.php?fatwaId=74>

ENGINEER, A. *The rights of women in Islam*. 2. vydání. Sterling Publishers, 1992. ISBN 978-8120713062.

HÁJEK, M. *Muslimský pacient*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5631-8.

HRBEK, I. *Korán*. 4. vydání. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0246-4.

IBRAHIM, I. A. *Stručný průvodce k porozumění islámu*. Praha: Ústředí muslimských obcí, 2009. ISBN 978-80-904373-4-0.

Islám: náboženství, historie a budoucnost. Brno: Jota, 2010.[8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-628-1.

Islamic Recommended Food in Pregnancy. In: Youtube [online]. 21. 9. 2018 [cit. 2019-04-29] Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=OKYIHaEYnjQ>. Kanál uživatele Prophetic Medicine

- KOCOUREK, J. *Vzdělávání o interkulturních setkávání* [online]. 2010, , 24 [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/vzdelavani_o_interkulturnim_setkavani.pdf
- KROPÁČEK, L. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-821-5.
- KUTNOHORSKÁ, J. *Multikulturní ošetrovatelství: Pro praxi*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4413-1-.
- LEININGER, M. M., McFARLAND, M. R., *Transcultural Nursing: Concepts, Theories, Research & Practice*. New York: McGraw-Hill Medical Publishing Division, 2002. ISBN 0-07-135397-6.
- LORENZOVÁ, D., MAREŠ J., MĚRKA, V. *Zdravotní péče o muslimské pacienty*. Vojenská lékařská akademie v Hradci Králové, 1999. ISBN 80-85109-10-7.
- MERALI, A., S. MERALI. *From Marriage to Parenthood The Heavenly Path* [online]. The Islamic Education Board of the World Federation of KSIMC, 2015 [cit. 2019-04-29]. ISBN 1-898449-74-0. Dostupné z: <https://www.al-islam.org/printpdf/book/export/html/19371>
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MIOVSKÝ, M. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule (Snowball sampling)*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. ISBN 80-86734-08-0.
- OBUCHOVÁ, E., ed. *Dítě a jeho svět: soubor studií pracovní skupiny "Náboženské směry v Asii"*. Praha: Česká orientalistická společnost, 2004. 159 s. Náboženské směry v Asii; sv. 7. ISBN 80-902510-7-2.
- OLIŠAROVÁ, V, TÓTHOVÁ, V a TOUMOVÁ, K. *Teoretická a filozofická východiska problematiky menšin v ošetrovatelské péči*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2017. ISBN 978-80-7394-674-6.
- OSTŘANSKÝ, B. *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*. Praha: Libri, 2009. ISBN 978-80-7277-404-3.

- POTMĚŠIL, J. *Šarria: úvod do islámského práva*. Praha: Grada, 2012. 219 s. ISBN 978-80-247-4379-0.
- RYŠLINKOVÁ, M. *Česká sestra v arabském světě: multikulturní ošetřovatelství v praxi*. Praha: Grada, 2009. Sestra. ISBN 978-80-247-2856-8.
- SÁLIH AL-MUNADŽŽID, M. *Modlitba těhotné ženy v sedě na židli: Fatwy* [online]., 1 [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.islamweb.cz/fatwy/fatwa.php?fatwaId=100>
- Saúdské Arabky slaví úspěch v prvních volbách, kterých se mohly účastnit. Do místních rad se dostalo 17 žen.* [online]. Hospodářské noviny 2015 [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-64974190-saudske-arabky-slavi-uspech-v-prvnich-volbach-kterych-se-mohly-ucastnit-do-mistnich-rad-se-dostaly-nejmene-tri>
- SPENCER, R. *Islám bez závoje*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-761-5.
- ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- ŠPIRUDOVÁ, L et al. *Multikulturní ošetřovatelství II*. Praha: Grada, 2006. 248 s., [4] s. barev. obr. příl. Sestra. ISBN 80-247-1213-X.
- TAKÁCS, L. ed. a kol. *Psychologie v perinatální péči: praktické otázky a náročné situace*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5127-6.
- TOPINKA, D, ed. *Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-115-5.
- TÓTHOVÁ, V. a kolektiv. *Kulturně kompetentní péče u vybraných minoritních skupin*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-645-6.
- WARNER, B. *Hadísy: Mohamedova sunna*. Brno: Centrum pro studium politického islámu, 2015. ISBN 978-80-88089-23-0.

10 PŘÍLOHY

Příloha A – <i>Struktura rozhovoru</i>	65
--	----

Polostrukturovaný rozhovor k bakalářské práci: Zvyky a tradice muslimských žen v době těhotenství, porodu a šestinedělí

Osnova otázek:

Dobrý den, jmenuji se Tereza Vašíčková a jsem studentkou 3. ročníku na Univerzitě Pardubice, Fakultě zdravotnických studií, oboru porodní asistentka. Ve své bakalářské práci se věnuji zvykům a tradicím Vašeho náboženství v období těhotenství, porodu a období po porodu. Jako praktickou část jsem si vybrala polostrukturovaný rozhovor, kdy s Vámi provedu interview a budu Vám pokládat doplňující otázky ohledně probíraného tématu. Před zahájením rozhovoru Vám chci říct, že se bude celý nahrávat. Můžeme tedy začít.

1. Těhotenství je velká událost snad pro každého z nás. Jak jste vnímala tuto skutečnost právě vy?
2. Máte více dětí?
3. Jaké máte plány do budoucna ohledně počtu dětí?
4. Jaký je vlastně pohled islámu na těhotenství? Zde je třeba často na těhotenství pohlíženo jako na nemoc.
5. Jaké zvyky a tradice v době těhotenství dodržujete?

Dodatečné otázky:

6. *Navštěvovala jste předporodní kurzy?*
7. *Řešíte otázku těhotenství a porodu s manželem?*
8. *Nechali jste se s manželem informovat od lékaře o tom, jestli čekáte chlapce nebo děvčátko?*

9. *Jaká je doporučená strava v době těhotenství?*

10. *Co vám zakazuje víra v době těhotenství?*

11. *Jakou jste měla představu o porodu?*

12. *Jaký vliv má Vaše víra na porod?*

Dodatečné otázky:

13. *Kdo byl z rodiny u porodu?*

14. *Jak jste řešila zahalování během porodu?*

15. *Využila jste nějaké farmakologické tišení bolesti? Jaké? Je nějaké omezení ohledně farmakologické léčby bolesti z hlediska islámu?*

16. *Jaké jste měla speciální požadavky na porod?*

17. *Jak jste řešila stravování v nemocnici?*

18. *Jaké jsou rituály při narození dítěte?*

19. *Je rozdíl, jestli se narodí chlapec nebo děvče?*

20. *Jakým způsobem oslavujete narození dítěte?*

21. *Kdo Vám v domácnosti po porodu pomáhal?*

22. *Jaké zvyky v období šestinedělí dodržujete?*

23. *Stravujete se vždy halál?*

24. *Jak by měla vypadat ideální strava v době šestinedělí?*

25. *Řeší islám nějakým způsobem kojení?*

26. *V některých rodinách ve střední Evropě je zvykem určit dítěti opatrovníka v případě nenadálé události v rodině novorozence. Jakým způsobem je postaráno o dítě ve Vaší kultuře?*

27. *Jaké jsou vaše zdroje pro všechny zvyky?*

Velice Vám děkuji za vaše odpovědi. Jsem ráda, že jsme spolu o tomto tématu mluvily.